

RAPORT CZĄSTKOWY

**„Określenie zdolności instytucjonalnej Województwa Śląskiego w zakresie
możliwych form wsparcia samorządów lokalnych i przedsiębiorców z
województwa śląskiego w procesie sprawiedliwej transformacji”**

**Raport przygotowany w ramach badania pt. „Identyfikacja wyzwań stojących
przed samorządami i przedsiębiorcami z województwa śląskiego związanych z
uwarunkowaniami polityki rozwoju w obszarze sprawiedliwej transformacji i
polityki klimatycznej do roku 2050.”**

Warszawa, 24 września 2024

1	Spis treści	
1	Spis treści.....	2
2	WPROWADZENIE	3
2.1	Kontekst	3
2.2	Cele i zakres zadania	4
2.3	Metodologia.....	4
3	EKSPERTYZA PRAWNA	5
3.1	Wstęp	5
3.2	Instrumenty w ramach polityki rozwojowej województwa	6
3.3	Instrumenty w ramach Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST).....	23
3.4	Instrumenty w ramach Funduszy Europejskich dla Śląskiego	30
3.5	Instrumenty w obszarze ochrony środowiska	43
3.6	Instrumenty w obszarze transportu	44
3.7	Instrumenty w obszarze eliminowania zanieczyszczeń	47
3.8	Instrumenty w obszarze energii.....	51
3.9	Instrumenty w obszarze polityki przemysłowej opartej na gospodarce o obiegu zamkniętym	53
3.10	Instrumenty w obszarze rynku pracy	70
4	ANEKS 1 – WYKAZ MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH.....	79

2 WPROWADZENIE

Niniejszy dokument stanowi raport cząstkowy z zadania „Określenie zdolności instytucjonalnej Województwa Śląskiego w zakresie możliwych form wsparcia samorządów lokalnych i przedsiębiorców z województwa śląskiego w procesie sprawiedliwej transformacji”. Raport powstał w ramach realizacji usługi wykonania badania pt. „Identyfikacja wyzwań stojących przed samorządami i przedsiębiorcami z województwa śląskiego związanych z uwarunkowaniami polityki rozwoju w obszarze sprawiedliwej transformacji i polityki klimatycznej do roku 2050.” na zlecenie Województwa Śląskiego (Zamawiający).

Dokument został przygotowany przez konsorcjum firm Fundacja Instytut Badań Rynkowych i Społecznych IBRiS - lider konsorcjum oraz Grupa Doradcza Sp. z o.o. - członek konsorcjum (Wykonawca).

2.1 Kontekst

Województwo śląskie przyjmując Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPST) zobowiązało się do przebudowy struktury społeczno-gospodarczej podregionów górniczych w kierunku zielonej, cyfrowej gospodarki, zapewniającej wysoką jakość życia mieszkańców w czystym środowisku w sposób sprawiedliwy i efektywny. Realizacja niniejszego badania ma się przyczynić w szczególności do wdrożenia *Celu operacyjnego TPST: Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją w podregionach górniczych poprzez wzmocnienie potencjału instytucjonalnego przyczyniającego się do realizacji procesów transformacyjnych*. Badanie umożliwi poszerzenie wiedzy aktorów transformacji podregionów górniczych na temat istniejących wyzwań związanych z tymi procesami oraz zmierzenie stopnia ich uświadomienia wśród samorządów i przedsiębiorców województwa śląskiego. Identyfikacja wyzwań powiązanych ze sprawiedliwą transformacją i polityką klimatyczną UE będzie stanowić również wkład do ustaleń strategicznych w ramach planowanej aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego “Śląskie 2030”.

2.2 Cele i zakres zadania

Celem zadania była analiza zdolności instytucjonalnych samorządu regionalnego do wsparcia procesów transformacji.

Obszar badawczy	Problemy badawcze
C. Określenie zdolności instytucjonalnej Województwa Śląskiego w zakresie możliwych form wsparcia samorządów lokalnych i przedsiębiorców z województwa śląskiego w procesie sprawiedliwej transformacji.	1. Jakie Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego ma możliwości wsparcia samorządów lokalnych, w związku z wyzwaniami postępującego procesu transformacji regionu? 2. Jakie Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego ma możliwości wsparcia przedsiębiorstw, w związku z wyzwaniami postępującego procesu transformacji regionu?

2.3 Metodologia

Zastosowaną metodą badawczą była analiza ekspercka obowiązujących aktów prawnych regulujących sferę działalności samorządu regionalnego.

Analiza danych była prowadzona przez doświadczonych w tym zakresie prawników pod kątem pytań badawczych zdefiniowanych w obszarze pkt. C.

Listę dokumentów, które poddano analizie prawnej, zawarto w Aneksie 1 – Wykaz materiałów źródłowych.

Opracowanie w różnym stopniu szczegółowości opisuje przeanalizowane akty prawne ze względu na ramy czasowe wyznaczone na jego przygotowanie. Nie powinna być również z tych samych względów traktowana jako opinia prawna rozstrzygająca potencjalne problemy związane z wykładnią przedstawianych przepisów.

Analiza materiałów źródłowych do zadania wskazuje, w ocenie dokonujących analizy, że nie wszystkie wymienione przez Zamawiającego akty prawne stanowią podstawę instrumentów wsparcia dla przedsiębiorców lub jednostek samorządu terytorialnego przez Województwo Śląskie.

3.1 Wstęp

Województwo Śląskie jest jednym z 16 województw samorządowych utworzonych ustawą z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz.U. Nr 96 poz. 603 ze zm.) obok gmin i powiatów. Zgodnie z ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 566, zwanej dalej ustawą o samorządzie województwa) zakres działania samorządu Województwa Śląskiego nie narusza samodzielności powiatów i gmin położonych w tym województwie, a organy samorządu Województwa Śląskiego działają na podstawie i w granicach określonych przez ustawy. Do zakresu działania samorządu Województwa Śląskiego należy wykonywanie zadań publicznych o charakterze wojewódzkim, niezastrzeżonych ustawami na rzecz organów administracji rządowej. Organy samorządu Województwa Śląskiego nie stanowią wobec powiatów i gmin organów nadzoru lub kontroli.

Samorząd Województwa Śląskiego wykonuje zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawami, w szczególności w zakresie: 1) edukacji publicznej, w tym szkolnictwa wyższego; 2) promocji i ochrony zdrowia; 3) kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; 4) pomocy społecznej; 5) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej; 6) polityki prorodzinnej; 7) polityki senioralnej 8) modernizacji terenów wiejskich; 9) zagospodarowania przestrzennego; 10) ochrony środowiska; 11) transportu zbiorowego i dróg publicznych; 12) kultury fizycznej i turystyki; 13) ochrony praw konsumentów; 14) obronności; 15) bezpieczeństwa publicznego; 16) przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji lokalnego rynku pracy; 17) działalności w zakresie telekomunikacji; 18) ochrony roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy.

„Na tle zadań innych szczebli samorządu terytorialnego specyfika zadań województwa, o których mowa w art. 14 ustawy o samorządzie województwa, przejawia się tym, że jest to przeważnie działalność o charakterze «programowym, planistycznym, organizatorskim, doradczym, promocyjnym, wykorzystująca przede

wszystkim instrumenty negocjacyjne i kontraktowe, takie jak: umowa cywilnoprawna oraz porozumienie i umowa administracyjna» (M. Stec, O potrzebie reinterpretacji, s. 44).”¹ Wskazana „specyfika działalności” samorządu województwa znajduje potwierdzenie w ustawie o samorządzie wojewódzkim, w której ustawodawca wyposażył województwo samorządowe w narzędzia prawne do realizacji nałożonych zadań.

3.2 Instrumenty w ramach polityki rozwojowej województwa

W kontekście przedmiotowej analizy dotyczącej zdolności instytucjonalnej Województwa Śląskiego w zakresie możliwych form wsparcia samorządów lokalnych i przedsiębiorców z województwa śląskiego w procesie sprawiedliwej transformacji w ramach 8 obszarów wynikających z Europejskiego Zielonego Ładu, które obejmują:

1. Politykę przemysłową opartą na gospodarce o obiegu zamkniętym
2. Zrównoważony transport
3. Eliminowanie zanieczyszczeń,
4. Ochrona klimatu,
5. Różnorodność biologiczna,
6. Zrównoważone rolnictwo i system żywnościowy,
7. Czysta, tania i bezpieczna energia,
8. Efektywny energicznie sektor budowlany,

należy wskazać, iż zarząd województwa śląskiego w świetle ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz.U. poz. 1079, zwanej dalej ustawą wdrożeniową) jest instytucją zarządzającą w odniesieniu do programów regionalnych dla Śląska.

Ustawa wdrożeniowa służy stosowaniu: 1) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego

1 M. Wielgolaski, Ustawa o samorządzie województwa. Komentarz, red. P. Drembkowski, C.H. Beck 2020;

wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz.U. UE. L 231, s. 159 ze zm. zwanego dalej rozporządzeniem ogólnym), 2) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz. U. UE L 231, s. 60 ze zm., zwanego dalej rozporządzeniem EFRR i Funduszu Spójności); 3) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylającego rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 (Dz. U. UE L 231 s. 21 ze zm., zwanego dalej rozporządzeniem EFS+); 4) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (Dz. U. UE L 231 s. 1 ze zm., zwanego dalej rozporządzeniem FST); 5) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego (Dz. U. UE L 231, s. 94, zwanego dalej rozporządzeniem Interreg).

W świetle ustawy wdrożeniowej do zadań instytucji zarządzającej należy w szczególności: 1) przygotowywanie propozycji kryteriów wyboru projektów, spełniających warunki określone w art. 73 rozporządzenia ogólnego; 2) wybór projektów do dofinansowania – w przypadku programu regionalnego; 3) zawieranie z wnioskodawcami umów o dofinansowanie projektu lub podejmowanie decyzji o dofinansowaniu projektu; 4) zlecanie płatności, o których mowa w art. 188 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1270 ze zm., zwaną dalej ustawą o finansach publicznych), oraz zlecanie wypłaty

współfinansowania krajowego z budżetu państwa w ramach krajowego programu lub regionalnego programu na rzecz beneficjentów, a w przypadku programu Interreg – dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów; 5) w przypadku regionalnych programów – zapewnianie środków stanowiących równowartość dofinansowania w przypadku korekt finansowych będących efektem działań lub zaniechań instytucji zarządzającej, instytucji pośredniczącej lub instytucji wdrażającej; 6) zapewnianie aktualności i poprawności danych służących do monitorowania realizacji programu; 7) wykonywanie zadań, o których mowa w art. 76 rozporządzenia ogólnego; 8) prowadzenie kontroli realizacji programu, o których mowa w art. 24 ust. 1 pkt 1, z zastrzeżeniem art. 24 ust. 8 i 9 ustawy wdrożeniowej; 9) nakładanie korekt finansowych; 10) odzyskiwanie kwot podlegających zwrotowi, w szczególności kwot związanych z nałożeniem korekt finansowych, na zasadach określonych w ustawie o finansach publicznych albo w umowie o dofinansowanie projektu, albo w decyzji o dofinansowaniu projektu, w tym: a) wydawanie decyzji o zwrocie środków przeznaczonych na realizację programów, projektów lub zadań oraz decyzji o zapłacie odsetek, o których mowa odpowiednio w art. 207 ust. 9 i art. 189 ust. 3b ustawy o finansach publicznych, b) wydawanie decyzji o umorzeniu w całości albo w części oraz o odroczeniu albo rozłożeniu na raty spłaty należności wynikających z obowiązku zwrotu środków przeznaczonych na realizację programów, projektów lub zadań, o których mowa w art. 61 ustawy o finansach publicznych, c) rozpatrywanie odwołań od decyzji, o których mowa w lit. a i b, wydawanych w pierwszej instancji przez instytucję pośredniczącą albo instytucję wdrażającą – w przypadkach, o których mowa odpowiednio w art. 9 ust. 1 albo 2; 11) ewaluacja programu; 12) monitorowanie postępów realizacji programu; 13) zapewnianie informacji o programie i jego promocja; 14) publikowanie na stronie internetowej danych zbiorczych dotyczących programu przekazywanych do Komisji Europejskiej, o których mowa w art. 42 rozporządzenia ogólnego; 15) wspieranie prac komitetu monitorującego w zakresie, o którym mowa w art. 75 rozporządzenia ogólnego.

Kompetencje instytucji zarządzającej sprawiają, że realizując politykę rozwoju województwa, o czym mowa będzie niżej, województwo ma narzędzia nie tylko reglamentacyjne, ale również pozwalające na wsparcie przedsiębiorców i jednostek

samorządu terytorialnego w procesie sprawiedliwej transformacji 8 obszarów wynikających z Europejskiego Zielonego Ładu.

Mechanizm wydatkowania środków unijnych wymaga przyjęcia wielu dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, z którymi spójne muszą być strategie i programy na poziomie regionu.

W świetle art. 11 ust. 1 analizowanej ustawy o samorządzie województwa samorząd województwa określa strategię rozwoju województwa uwzględniającą w szczególności następujące cele: 1) pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej; 2) pobudzanie aktywności gospodarczej; 3) podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa; 4) zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń; 5) kształtowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego.

Zgodnie z art. 11 ust. 1aa ustawy o samorządzie województwa strategia rozwoju województwa jest spójna ze średniookresową strategią rozwoju kraju i krajową strategią rozwoju regionalnego, o której mowa w art. 14a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 324 ze zm., zwaną dalej ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju). W związku z koniecznością spójności strategii rozwoju województwa z dokumentami strategicznymi na poziomie kraju, biorąc pod uwagę trwające prace nad koncepcją rozwoju kraju, średniookresową strategią rozwoju kraju i następnie przygotowywaną krajową strategią rozwoju regionalnego, ustawą z dnia 15 maja 2024 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 862) zmieniony został m.in. art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1378 ze zm.) w ten sposób, że wydłużono czas na aktualizację strategii rozwoju województwa do dnia 31 grudnia 2026 r., uwzględniającą m.in. aspekty przestrzenne.

Zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy o samorządzie województwa „ilekroć w ustawie jest mowa o województwie lub samorządzie województwa, należy przez to rozumieć regionalną wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium.” Strategia rozwoju województwa obejmuje więc określone terytorium oraz mieszkańców województwa, bo to mieszkańcy województwa zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa tworzą z mocy prawa regionalną wspólnotę samorządową.

Strategia rozwoju województwa określa cele rozwoju regionalnego na wielu płaszczyznach. Zgodnie z treścią art. 11 ust. 1c ustawy o samorządzie województwa, strategia rozwoju województwa określa w szczególności: 1) cele strategiczne w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym; 2) kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych; 3) oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskazówki ich osiągnięcia; 4) model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa; 5) ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie; 6) obszary strategicznej interwencji, o których mowa w art. 12a ust. 1 pkt 5 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju), wraz z zakresem planowanych działań; 7) obszary strategicznej interwencji kluczowe dla województwa, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań; 8) system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych; 9) ramy finansowe i źródła finansowania.

Strategia rozwoju województwa, spójna z krajowymi dokumentami strategicznymi, odpowiada na faktyczne potrzeby wspólnoty samorządowej w świetle wyzwań, jakie stawia postępująca transformacja energetyczna, a co za tym idzie rozwój gospodarczy oparty na sektorze przedsiębiorstw innowacyjnych, zmiany demograficzne i klimatyczne. Biorąc pod uwagę wymagania, jakie stawia przed strategią rozwoju województwa ustawodawca, jest ona też pomocna zarówno dla jednostek samorządu terytorialnego jak i dla przedsiębiorstw, pozwala bowiem zdiagnozować kierunki rozwoju społecznego i gospodarczego oraz dostosowywać planowane działania do tej strategii w określonej perspektywie czasowej. Warto też zwrócić uwagę, że zgodnie obecnym brzmieniem art. 10e ust. 1 i 2 ustawy z dnia 8

marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 609, zwaną dalej ustawą o samorządzie gminnym), gmina może opracować strategię rozwoju gminy. Strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę. Od 1 stycznia 2026 r. art. 10e ust. 1 zmieni brzmienie na „Gmina opracowuje strategię rozwoju gminy” oraz dodany zostanie w tym art. ust. 1A, zgodnie z którym „Gmina może nie opracować strategii rozwoju gminy, jeżeli obszar gminy jest objęty strategią rozwoju ponadlokalnego”. Strategia rozwoju ponadlokalnego może zostać opracowana przez sąsiadujące gminy powiązane ze sobą funkcjonalnie i być wspólną strategią rozwoju tych gmin w zakresie ich terytorium. Zgodnie z art. 10g ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym strategia rozwoju ponadlokalnego również musi być spójna ze strategią rozwoju województwa. Obowiązek spójności dokumentów strategicznych jednostek samorządu lokalnego ze strategią rozwoju województwa powoduje, że strategia rozwoju województwa wyznacza kierunki i cele, które jednostka samorządu lokalnego musi wziąć pod uwagę przy opracowywaniu strategii, co może być pewnym ograniczeniem dla jednostki, ale może też być traktowane jako pomoc w opracowaniu strategii, gdyż daje szansę na realizację strategii poprzez korzystanie ze wsparcia, które przewidują wszelkie konkretne formy polityki rozwoju oraz na harmonijny rozwój całego regionu.

O tym, że strategia rozwoju województwa jest dokumentem, który ma obejmować cele i kierunki w określonej perspektywie czasowej oraz wskazywać na narzędzia do ich realizacji, uwzględniając potrzeby i interesy jednostek samorządu terytorialnego jak i dla przedsiębiorstw, świadczy fakt, że ustawodawca w art. 12 ustawy o samorządzie województwa przewidział współpracę samorządu województwa z innymi podmiotami przy formułowaniu i realizacji strategii rozwoju województwa. W szczególności podmiotami tymi są: jednostki lokalnego samorządu terytorialnego z obszaru województwa oraz samorząd gospodarczy i zawodowy, a także w kolejnych: administracja rządowa, szczególnie wojewoda, inne województwa, organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 571 ze zm.), szkołami wyższymi i jednostkami naukowo-badawczymi. Przepis art. 12

ust. 1 nie zawiera zamkniętego katalogu podmiotów, z którymi samorząd województwa współpracuje przy formułowaniu i realizacji strategii rozwoju. W doktrynie wskazuje się, że współpraca z podmiotami wymienionymi w art. 12 ust. 1 u.s.w. [ustawa o samorządzie województwa] ma charakter obligatoryjny, ale nic nie stoi na przeszkodzie, aby podjęta została również z podmiotami niewskazanymi w tym przepisie.”² Wykonując zadania związane z formułowaniem i realizacją strategii rozwoju województwa, samorząd województwa może również współpracować z organizacjami międzynarodowymi i regionami innych państw, zwłaszcza sąsiednich, co może w efekcie być pomocne dla samorządów lokalnych i przedsiębiorstw, zakładając, że współpraca prowadzi do kompromisu i wspólnego osiągnięcia celów wskazanych w Europejskim Zielonym Ładzie.

Samorząd województwa zgodnie z art. 11 ust. 2 ustawy o samorządzie województwa, prowadzi politykę rozwoju województwa. Przez politykę rozwoju, zgodnie z art. 2 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, rozumie się zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej. Na politykę rozwoju województwa składa się: 1) tworzenie warunków rozwoju gospodarczego, w tym kreowanie rynku pracy; 2) utrzymywanie i rozbudowa infrastruktury społecznej i technicznej o znaczeniu wojewódzkim; 3) pozyskiwanie i łączenie środków finansowych: publicznych i prywatnych, w celu realizacji zadań z zakresu użyteczności publicznej; 4) wspieranie i prowadzenie działań na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia obywateli; 5) racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju; 6) wspieranie rozwoju nauki i współpracy między sferą nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji; 7) wspieranie rozwoju kultury oraz sprawowanie opieki nad dziedzictwem kulturowym i jego racjonalne

2 R. Cybulska, Samorząd województwa. Komentarz, red. Bogdan Dolnicki, WKP 2023 za D. Ziółkowski, Ustawy samorządowe. Komentarz, red. S. Gajewski, A. Jakubowski, Warszawa 2018, s. 922;

wykorzystywanie; 8) promocja walorów i możliwości rozwojowych województwa; 9) wspieranie i prowadzenie działań na rzecz integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Strategia rozwoju województwa realizowana jest przez programy rozwoju, regionalny program operacyjny, program służący realizacji umowy partnerstwa, kontrakt terytorialny, kontrakt sektorowy i kontrakt programowy, porozumienie terytorialne, plan rozwojowy, plan społeczno-klimatyczny, Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Analiza ustawy o samorządzie województwa oraz o zasadach prowadzenia polityki rozwoju pokazuje, że o ile strategia rozwoju województwa zawiera główne cele i kierunki działania, o tyle programy określają działania i służą realizacji założeń tej strategii. „W literaturze relację między prowadzeniem polityki rozwoju (a strategią) opisuje się w ten sposób, że »Strategia rozwoju województwa (jako wizja, a zarazem szczególny dokument), aby mogła zostać zrealizowana, musi zostać przełożona na język konkretnej, prowadzonej przez samorząd województwa polityki rozwoju województwa [...]« (M. Stec, M. Mączyński, Zakres i charakter zadań samorządu, s. 127]”.³ Programy są dokumentami o charakterze operacyjno-wdrożeniowym ustanawianymi w celu realizacji strategii rozwoju, określającymi działania przewidziane do realizacji zgodnie z ustalonym systemem realizacji programu i planem finansowym, stanowiącymi element programu. Programy przyjmuje się w drodze uchwały lub decyzji odpowiedniego organu.

Programy rozwoju to dokumenty realizujące cele zawarte w strategiach rozwoju, w tym w strategii rozwoju województwa, oraz programy wieloletnie, o których mowa w przepisach o ustawy o finansach publicznych. Natomiast programy operacyjne to dokumenty, o których mowa w art. 37 rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z 11.07.2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu

3 M. Wielgolaski, Ustawa o samorządzie województwa. Komentarz, red. P. Drebnkowski, C.H. Beck 2020;

Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz.U. UE L 210, s. 25, ze zm.), realizujące cele zawarte w narodowej strategii spójności i strategiach rozwoju, w tym będące dokumentami określającymi podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju odnoszącymi się do sektorów, dziedzin, regionów lub rozwoju przestrzennego; programami operacyjnymi są krajowe programy operacyjne i regionalne programy operacyjne.

Regionalne programy operacyjne (w Polsce jest ich 16) odpowiadają potrzebom poszczególnych regionów, dla których zostały utworzone. Na środki przeznaczone na finansowanie tych programów z budżetu Komisji Europejskiej składają się środki z trzech funduszy: tj, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS+), Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST). Środkami tymi zarządzają właściwe miejscowo województwa. Regionalne programy operacyjne przygotowywane są na poziomie województwa, co powoduje, że mogą one efektywnie odpowiadać na potrzeby danego regionu i stanowią konkretyzację strategii rozwoju województwa. Regionalne programy operacyjne określają obszary wsparcia (priorytety), cele szczegółowe oraz oczekiwane efekty. Dają one możliwość ubiegania się o wsparcie zarówno przedsiębiorstwom, jak jednostkom samorządu terytorialnego.

Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027⁴ (dalej: FESL), obejmuje 13 obszarów wsparcia (priorytetów). Są to fundusze europejskie: na inteligentny rozwój, na zielony rozwój, dla zrównoważonej mobilności, dla sprawnego transportu, dla rynku pracy, dla edukacji, dla społeczeństwa, na infrastrukturę dla mieszkańców, na rozwój terytorialny, na transformację, na pomoc techniczną EFRR, na pomoc techniczną EFS+, na pomoc techniczną FST. O wsparcie z FESL mogą się ubiegać zarówno przedsiębiorstwa jak i jednostki samorządu terytorialnego, oczywiście w ramach dedykowanych im projektów.

4 Program regionalny dla województwa śląskiego na lata 2021-2027, zaakceptowany decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej nr C(2022)9041 z 5 grudnia 2022 r. i przyjęty przez Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 2267/382/VI/2022 z 15 grudnia 2022 r.;

Zarząd województwa opracowuje dla danego województwa program służący realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności. Umowa partnerstwa jest umową określającą uwarunkowania, cele i kierunki wykorzystania środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej, przygotowaną z udziałem partnerów społecznych i gospodarczych oraz zatwierdzoną przez Komisję Europejską. Umowa partnerstwa⁵ jest podstawowym dokumentem dotyczącym zasad wykorzystywania funduszy europejskich. Program służący realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności określa w szczególności: 1) wybrane cele przewidziane do osiągnięcia zgodnie z umową partnerstwa oraz uzasadnienie ich wyboru, z uwzględnieniem uwarunkowań krajowych lub regionalnych oraz przewidywanej trafności, spójności, skuteczności i efektywności realizacji programu, o ile taka ewaluacja była przygotowana; 2) oczekiwane rezultaty, które mają zostać osiągnięte przez realizację tego programu; 3) opis działań, które mogą uzyskać dofinansowanie w ramach tego programu; 4) plan finansowy; 5) system instytucjonalny określający instytucje i podmioty zaangażowane w realizację programu oraz ich powiązania.

Dokumentem służącym realizacji strategii rozwoju województwa jest też kontrakt programowy.⁶ Kontrakt programowy jest umową (między ministrem a zarządem województwa) określającą kierunki i warunki dofinansowania programu służącego realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności, opracowanego przez zarząd województwa, w tym przedsięwzięcia priorytetowe realizowane w tym programie. Kontrakt programowy określa w szczególności: 1) maksymalną kwotę dofinansowania programu służącego realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności, opracowanego przez zarząd województwa, środkami pochodzącymi ze źródeł zagranicznych lub z budżetu państwa; 2) minimalną kwotę dofinansowania ze źródeł krajowych niezbędną do realizacji programu służącego realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności, opracowanego przez zarząd województwa,

5 Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce zatwierdzona decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej nr C(2022)4640 z dnia 30 czerwca 2022 r.;

6 Kontrakt programowy dla Województwa Śląskiego został przyjęty przez zarząd województwa 27 czerwca 2022 r. uchwałą nr 1132/342/VI/2022, zmieniony aneksami nr 1,2 i 3;

którą zapewnia samorząd województwa ze środków własnych lub środków beneficjentów tego programu; 3) kierunki i warunki wsparcia realizowanego w ramach programu służącego realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności, opracowanego przez zarząd województwa, oraz przedsięwzięcia priorytetowe; 4) warunki przekazywania i rozliczania środków, o których mowa w art. 14ra ust. 1 pkt 1 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju; 5) sposób wykonywania przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego kontroli i monitoringu kontraktu programowego; 6) zakres odpowiedzialności finansowej stron kontraktu programowego; 7) warunki jego zmiany i rozwiązania.

Kolejną formą polityki rozwoju przewidzianej w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju jest porozumienie terytorialne. Porozumienie terytorialne jest umową określającą w szczególności przedsięwzięcia priorytetowe dla rozwoju obszaru objętego tym porozumieniem. Porozumienie terytorialne może być zawierane przez zarząd województwa z jednostkami samorządu terytorialnego z obszaru tego województwa lub ich związkami, porozumieniami lub stowarzyszeniami, realizującymi zadania w zakresie polityki rozwoju wynikające ze strategii rozwoju województwa. Porozumienie terytorialne określa w szczególności przedsięwzięcia priorytetowe dla rozwoju danego obszaru zgodne z celami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa, w tym przewidywane źródła ich finansowania. Porozumienie terytorialne służy zrównoważonemu rozwojowi i jest formą wsparcia dla jednostek samorządu regionalnego, w tym w realizacji założeń Europejskiego Zielonego Ładu.

Kolejną formą polityki rozwoju jest plan rozwojowy. Samorząd województwa może być jednostką wspierającą plan rozwojowy, jeżeli w drodze porozumienia albo umowy zawartych z instytucją odpowiedzialną za realizację inwestycji zostanie powierzona mu realizacja części zadań związanych z realizacją inwestycji. Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) jest planem rozwojowym, który służy wzmocnieniu gospodarki, zwiększeniu jej odporności na kryzysy i pozwala realizować cele, jakie stawia UE. Znaczna część środków z KPO przeznaczona zostanie na cele klimatyczne oraz na transformację cyfrową, co niewątpliwie wpłynie pozytywnie na realizację założeń Europejskiego Zielonego Ładu i da wsparcie

przedsiębiorstwom i jednostkom samorządu terytorialnego. Zawartość dokumentu oparta jest na rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiającym Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. UE L 57 poz. 17) oraz odpowiednich wytycznych KE. Zgodnie z artykułem 4 przywołanego rozporządzenia realizacja KPO służy promowaniu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez zwiększenie odporności, gotowości na wypadek sytuacji kryzysowych, zdolności dostosowawczych i potencjału wzrostu gospodarczego, łagodzeniu społecznych i gospodarczych skutków kryzysu, w szczególności dla kobiet (realizując w ten sposób cele Europejskiego Filaru Praw Socjalnych), wspieraniu zielonej transformacji, przyczynianiu się do realizacji unijnych celów w zakresie klimatu oraz transformacji cyfrowej. Zgodnie z artykułem 3 rozporządzenia KPO koncentruje swoje działania na sześciu europejskich filarach odpowiedzi na kryzys i budowy odporności: 1) zielona transformacja, 2) transformacja cyfrowa, 3) inteligentny i trwały wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, 4) spójność społeczna i terytorialna, 5) opieka zdrowotna oraz odporność gospodarcza, społeczna i instytucjonalna, 6) polityki na rzecz następnego pokolenia, takie jak edukacja i umiejętności. Znaczna część środków z KPO przeznaczona zostanie na cele klimatyczne oraz na transformację cyfrową, co niewątpliwie wpłynie pozytywnie na realizację założeń Zielonego Ładu i da wsparcie przedsiębiorstwom i jednostkom samorządu terytorialnego.

Formą polityki rozwoju, która ma charakter szerszy niż programy krajowe i regionalne, są Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Ta forma polityki rozwoju, podobnie jak wspomniane programy krajowe i regionalne, wspiera regiony, ale wsparcie obejmuje takie projekty, które będą realizowane przez podmioty z różnych krajów. Zasady dotyczące Europejskiej Współpracy Terytorialnej w latach 2021-2027 zostały sformułowane w rozporządzeniu Interreg.

W ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej w latach 2021-2027 realizowane są trzy typy programów tj. programy realizujące współpracę transgraniczną, współpracę transnarodową oraz współpracę międzyregionalną. Udział w programach Europejskiej Współpracy Terytorialnej daje przede wszystkim szansę na szersze

spojrzenie na problemy regionów oraz społeczności lokalnych. Programy transgraniczne służą budowaniu więzi społecznych pomiędzy regionami przyległymi, co przekłada się na wspólne działania, które służą rozwojowi regionów transgranicznych, takich jak dbałość o środowisko czy budowa infrastruktury. Programy transnarodowe oznaczają współpracę na większych, transnarodowych terytoriach lub wokół basenów morskich, obejmującą krajowych, regionalnych i lokalnych partnerów programu z państw członkowskich, państw trzecich, krajów partnerskich oraz krajów i terytoriów zamorskich w celu osiągnięcia wyższego stopnia integracji terytorialnej. Współpraca międzyregionalna służy wzmocnieniu skuteczności polityki spójności poprzez promowanie wymiany doświadczeń, innowacyjnych podejść i budowania zdolności koncentrujących się na celach polityki takich jak: 1) bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej; 2) bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej; 3) lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności; 4) Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych; 5) Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych. Służy także wspieraniu realizacji celu szczegółowego, jakim jest umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie.

Województwo śląskie uczestniczy w dwóch programach transgranicznych: Interreg Czechy - Polska 2021-2027 oraz Interreg Polska – Słowacja 2021-2027, dwóch transnarodowych: Interreg Region Morza Bałtyckiego 2021-2027 oraz Interreg

Europa Środkowa 2021-2027, a także w programie międzyregionalnym Interreg Europa 2021 – 2027.⁷

Nową, wprowadzoną ustawą z dnia 15 maja 2024 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 862), formą polityki rozwoju jest plan społeczno-klimatyczny. Jest to dokument, o którym mowa w art. 4 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/955 z dnia 10 maja 2023 r. w sprawie ustanowienia Społecznego Funduszu Klimatycznego i zmieniającego rozporządzenie (UE) 2021/1060 (Dz.U. UE L 130, s. 1 ze zm.). Zgodnie z ww. rozporządzeniem plan społeczno-klimatyczny zawiera spójny zestaw istniejących lub nowych krajowych środków i inwestycji mających na celu zaradzenie skutkom opłat za emisję gazów cieplarnianych dla gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji, mikroprzedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji oraz użytkowników transportu znajdujących się w trudnej sytuacji, aby zapewnić przystępne cenowo ogrzewanie, chłodzenie i mobilność, jednocześnie wspomagając środki niezbędne do osiągnięcia celów klimatycznych Unii i przyspieszając ich realizację. Przy opracowywaniu projektu planu społeczno-klimatycznego uwzględnia się strategię rozwoju, w tym strategię rozwoju województwa.

Samorząd województwa, z własnej inicjatywy lub na wniosek samorządu gminnego lub samorządu powiatowego, może występować o dofinansowanie realizacji programów rozwoju, regionalnego programu operacyjnego oraz programu służącego realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności, opracowanego przez zarząd województwa, środkami budżetu państwa i środkami pochodzącymi z budżetu Unii Europejskiej (UE) oraz innymi środkami pochodzącymi ze źródeł zagranicznych, w trybie określonym w przepisach odrębnych od ustawy o samorządzie województwa. Polityka rozwoju województwa w dużej mierze polega więc na wspieraniu różnych działań, które sprzyjać mają rozwojowi województwa. Zgodnie z art. 11 ust. 4a ustawy o samorządzie województwa, samorząd województwa może wspierać

⁷ https://ewt.slaskie.pl/czytaj/o_ewt

działania, o których mowa wyżej, w formie dotacji lub wsparcia zwrotnego, o którym mowa w art. 5 pkt. 12 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Jak podkreśla się w literaturze przedmiotu są to kluczowe narzędzia polityki rozwoju. Wprowadzając przepis art. 11 ust. 4a ustawy o samorządzie województwa, ustawodawca wprowadził też art. 13 ust. 1a ustawy o samorządzie województwa, a w nim instytucję regionalnych funduszy rozwoju jako podmiotów, które w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością albo spółki akcyjnej mogą realizować działania, o których mowa w art. 11 ust. 2 ustawy o samorządzie województwa.

Województwo Śląskie utworzyło regionalny fundusz rozwoju do zarządzania środkami w ramach pomocy zwrotnej w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, której kluczowym zadaniem jest wspieranie rozwoju gospodarczego województwa śląskiego poprzez programy wsparcia dla przedsiębiorstw i jednostek samorządu terytorialnego.

Spółka Śląski Fundusz Rozwoju Sp. z o.o. jest spółką prawa handlowego, której jedynym udziałowcem jest Województwo Śląskie. Misją spółki jest wspieranie i poprawa warunków dla rozwoju przedsiębiorczości poprzez wykorzystywanie instrumentów finansowych dla wzmocnienia kapitałowego oraz ułatwienie dostępu do finansowania przedsięwzięć realizowanych na obszarze województwa. Umowa spółki określa jej cele działalności jako 1) zarządzanie środkami finansowymi: a) w obszarze wsparcia rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorców w pozyskiwaniu kapitału na ich rozwój poprzez ułatwienie im pozyskania stosownego zabezpieczenia w formie poręczeń oraz poprzez udzielanie pożyczek oraz instrumentów kapitałowych, b) w obszarze wsparcia podmiotów (w tym jednostek samorządu terytorialnego i przedsiębiorców) w celu realizacji przez nich przedsięwzięć na terenie Województwa Śląskiego w obszarze wsparcia rozwoju obszarów miejskich, c) w obszarze wsparcia mieszkańców i podmiotów z terenu Województwa w pozyskiwaniu kapitału na działania zwiększające efektywność energetyczną lub wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, d) w obszarze wsparcia jednostek samorządu terytorialnego z obszaru Województwa w pozyskiwaniu kapitału na pozyskanie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych na potrzeby rozwoju przedsiębiorców,

2) podejmowanie działań w zakresie promocji Województwa jako regionu atrakcyjnego dla inwestorów i sprzyjającego aktywności gospodarczej.⁸

Przez wsparcie zwrotne w rozumieniu powołanej ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju należy rozumieć wsparcie finansowe niestanowiące dotacji, podlegające całkowitemu albo częściowemu zwrotowi, przyznawane w szczególności w formie pożyczek, poręczeń lub gwarancji.

Śląski Fundusz Rozwoju Sp. z o.o. wspiera jednostki samorządu lokalnego, udzielając pożyczek np. gminom i powiatom z województwa śląskiego, których projekty znajdują się na liście do dofinansowania w ramach FESL 2021-2027 na pokrycie wkładu własnego, w takich obszarach jak: 1) efektywność energetyczna, 2) odnawialne źródła energii, 3) zrównoważona multimodalna mobilność miejska, a więc w obszarach istotnych dla Zielonego Ładu.⁹

Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą nr VI/24/1/2020 z dnia 19 października 2020 r. przyjął Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie¹⁰. Strategia określa cztery cele strategiczne: 1) cel strategiczny A - Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej, 2) cel strategiczny B - Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca, 3) cel strategiczny C - Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni, 4) cel strategiczny D - Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym. Strategia ukierunkowała prace nad Terytorialnym Planem Sprawiedliwej Transformacji, co zostanie szerzej opisane w dalszej części analizy.

Sprawiedliwa transformacja to proces, który ma doprowadzić do zmiany rodzaju gospodarki z wysokoemisyjnej na zeroemisyjną, jak wskazano w Komunikacie

8 Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 14.02.2024 r., II FSK 631/21, LEX nr 3717811;

9 Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Europejski Zielony Ład, COM/2019/640 final z 11.12.2019 r.;

10 Uchwała Sejmiku nr VI/24/1/2020 z dnia 2020-10-19 - Biuletyn Informacji Publicznej Samorządu Województwa Śląskiego (slaskie.pl);

Komisji z dnia 11 grudnia 2019 r. pt. „Europejski Zielony Ład”¹¹. Obszary polityki Europejskiego Zielonego Ładu obejmują:

1. politykę przemysłową opartą na gospodarce o obiegu zamkniętym,
2. zrównoważony transport,
3. eliminowanie zanieczyszczeń,
4. ochronę klimatu,
5. różnorodność biologiczną,
6. zrównoważone rolnictwo i system żywnościowy,
7. czystą, tanią i bezpieczną energię,
8. efektywny energetycznie sektor budowlany.

„Jest to nowa strategia na rzecz wzrostu, której celem jest przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto i w ramach której wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych”.¹² Proces ten ma przebiegać z uwzględnieniem potrzeb społeczności lokalnej pod względem ciągłości zatrudnienia i jakości środowiska. Prowadzić ma do stworzenia alternatywnych gałęzi gospodarki i zapewnieniu miejsc pracy osobom, które stracą pracę w wyniku stopniowego zamykania przedsiębiorstw takich jak kopalnie czy elektrownie. Polityka klimatyczna Unii Europejskiej oraz plany osiągnięcia neutralności klimatycznej w 2050 r. powodują, iż konieczne jest odejście również w Polsce od paliw kopalnych w energetyce w kierunku odnawialnych źródeł energii. Powyższe ma swoje konsekwencje szczególnie dla tych regionów Polski (i innych krajów członkowskich Unii Europejskiej), które opierają się gospodarczo na przemyśle górniczym i energetyce konwencjonalnej. Oczywiście jest, że szczególne wyzwania w Polsce stoją w tym kontekście przed województwem śląskim. Odchodzenie od paliw kopalnych oznaczać może *de facto* likwidację przedsiębiorstw prowadzących

11 Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Europejski Zielony Ład, COM/2019/640 *final* z 11.12.2019 r.;

12 *ibidem*;

działalność gospodarczą opartą na tej gałęzi przemysłu, a to z kolei może doprowadzić do likwidacji miejsc pracy i wpłynąć na funkcjonowanie gospodarcze całego regionu. Obniżenie poziomu życia pracowników przedsiębiorstw związanych z paliwami kopalnymi w naturalny sposób wpłynąć może negatywnie na osiągnięcie równowagi między popytem a podażą innych dóbr, czy usług w tym regionie. Ponadto bezrobocie, pogorszenie warunków życia, wpłynąć może negatywnie na poparcie i akceptację dla zmian i wyzwań, jakie niesie za sobą polityka klimatyczna Unii Europejskiej. Oprócz kwestii gospodarczych i społecznych równie istotnym wyzwaniem dla państw członkowskich i regionów takich jak województwo śląskie są kwestie środowiskowe.

3.3 Instrumenty w ramach Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST)

Wychodząc naprzeciw trudnościom i wyzwaniom związanym z transformacją, w celu zapewnienia wsparcia dla ludności, gospodarek i środowiska na terytoriach, które mierzą się z poważnymi wyzwaniami społeczno-gospodarczymi wynikającymi z procesu transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu zgodnie z definicją w art. 2 pkt 11 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (EU) 2015/652 oraz uchylecia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 (tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U. UE L 328, s. 1) oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050, na wniosek Komisji Europejskiej utworzony został Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST). Rozporządzenie ustanawiające FST powinno realizować jeden z priorytetów określonych w komunikacie Komisji z dnia 11 grudnia 2019 r. pt.

„Europejski Zielony Ład”¹³ i stanowi ono część planu inwestycyjnego na rzecz zrównoważonej Europy, który przewiduje uruchomienie specjalnego finansowania z mechanizmu sprawiedliwej transformacji w kontekście polityki spójności w celu ograniczenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych kosztów transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu oraz gospodarki o obiegu zamkniętym, gdzie pozostałe emisje gazów cieplarnianych są kompensowane ich równoważną absorpcją. Dodatkowo jak wskazano, ramy prawne regulujące unijną politykę spójności na lata 2021–2027, w kontekście kolejnych wieloletnich ram finansowych, przyczyniają się do wywiązania się przez Unię z zobowiązań na rzecz realizacji porozumienia paryskiego przyjętego w ramach Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu¹⁴, oraz do osiągnięcia celów Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczących zrównoważonego rozwoju poprzez skoncentrowanie finansowania unijnego na celach zielonych. W motywie 3 rozporządzenia ustanawiającego FST wskazano, że aby transformacja przebiegła pomyślnie i była społecznie akceptowalna dla wszystkich, musi być sprawiedliwa i sprzyjająca włączeniu społecznemu. Unia Europejska, państwa członkowskie oraz ich regiony muszą zatem uwzględnić od samego początku uwarunkowania społeczne, gospodarcze i środowiskowe transformacji, a także wdrożyć wszelkie możliwe instrumenty w celu łagodzenia negatywnych skutków. Ważną rolę w tym względzie odgrywa budżet UE. Transformacja w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu jest wyzwaniem dla wszystkich państw członkowskich. Będzie ona szczególnie trudna w przypadku tych państw członkowskich, które opierają się lub do niedawna opierały się w dużej mierze na paliwach kopalnych lub na działalności przemysłowej charakteryzującej się wysoką intensywnością emisji gazów cieplarnianych, z uwagi na konieczność stopniowego wycofywania się z tych rodzajów działalności lub ich dostosowania ze względu na transformację w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu, a które to państwa nie dysponują środkami finansowymi na te działania. FST

13 Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Europejski Zielony Ład, COM/2019/640 *final* z 11.12.2019 r.;

14 Porozumienie paryskie do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r., przyjęte w Paryżu dnia 12 grudnia 2015 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 36);

powinien zatem objąć wszystkie państwa członkowskie, ale podczas podziału jego środków finansowych należy skupić się na tych terytoriach, które są najbardziej dotknięte skutkami procesu transformacji klimatycznej, a podział ten powinien odzwierciedlać zdolność państw członkowskich do finansowania inwestycji koniecznych do sprostania transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.

Zgodnie z art. 11 rozporządzenia ustalającego FST, państwa członkowskie przygotowują, wspólnie z odpowiednimi władzami lokalnymi i regionalnymi z danych terytoriów, co najmniej jeden terytorialny plan sprawiedliwej transformacji obejmujący dotknięte skutkami transformacji terytorium lub terytoria odpowiadające regionom na poziomie NUTS 3 (podregiony) albo części tych terytoriów, zgodnie z wzorem określonym w załączniku II. Terytoria te to obszary najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami gospodarczymi i społecznymi transformacji, w szczególności pod względem oczekiwanego przystosowywania się pracowników lub oczekiwanej utraty miejsc pracy przy produkcji i wykorzystania paliw kopalnych oraz pod względem potrzeb w zakresie przekształcenia procesów produkcyjnych w zakładach przemysłowych o najwyższej intensywności emisji gazów cieplarnianych. Terytorialny plan sprawiedliwej transformacji zawiera następujące elementy: a) opis przebiegającego na poziomie krajowym procesu transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu, w tym harmonogram głównych etapów transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 – zgodnie z najnowszą wersją zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu; b) uzasadnienie dlaczego dane terytoria wskazano jako najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami procesu transformacji, o którym mowa w lit. a) niniejszego ustępu, i dlaczego powinny one otrzymać wsparcie z FST zgodnie z ust.1; c) diagnoza wyzwań związanych z transformacją, przed którymi stoją wskazane terytoria najbardziej dotknięte jej negatywnymi skutkami, w tym społecznymi, gospodarczymi i środowiskowymi skutkami transformacji w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050; d) diagnoza ta określa liczbę miejsc pracy, które potencjalnie zostaną dotknięte skutkami transformacji lub utracone, ryzyko depopulacji oraz potrzeby i cele w zakresie rozwoju, które mają być osiągnięte

do roku 2030 i które są związane z przekształceniem lub zaprzestaniem na tych terytoriach działalności charakteryzującej się wysoką intensywnością emisji gazów cieplarnianych; e) opis oczekiwanego wkładu, jaki wsparcie z FST wniesie w łagodzenie społecznych, demograficznych, gospodarczych, zdrowotnych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050, w tym opis oczekiwanego wkładu pod względem utworzenia i utrzymania miejsc pracy; f) ocena spójności z innymi odpowiednimi krajowymi, regionalnymi lub terytorialnymi strategiami i planami; g) opis mechanizmów zarządzania obejmujących uzgodnienia dotyczące partnerstwa, planowane środki w zakresie monitorowania i ewaluacji oraz odpowiedzialne podmioty; h) opis rodzaju przewidywanych operacji i ich oczekiwanego wkładu w łagodzenie skutków transformacji; h) w przypadku gdy wsparcie ma być udzielone na rzecz inwestycji produkcyjnych w przedsiębiorstwach innych niż MŚP – indykatywny wykaz operacji i przedsiębiorstw, którym ma być udzielone wsparcie, oraz uzasadnienie konieczności udzielenia takiego wsparcia za pomocą analizy luk dowodzącej, że w przypadku braku inwestycji oczekiwana liczba utraconych miejsc pracy przewyższy oczekiwaną liczbę nowych miejsc pracy; i) w przypadku gdy wsparcie ma być udzielone na rzecz inwestycji mających na celu osiągnięcie redukcji emisji gazów cieplarnianych pochodzących z działań wymienionych w załączniku I do dyrektywy 2003/87/WE – wykaz operacji, które mają zostać objęte wsparciem, oraz uzasadnienie, że przyczynią się one do transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu i doprowadzą do znacznej redukcji emisji gazów cieplarnianych do poziomu znacznie poniżej odpowiednich wskaźników ustanowionych do celów przydziału bezpłatnych uprawnień na podstawie dyrektywy 2003/87/WE, przy jednoczesnym spełnieniu warunku, że operacje te są konieczne do ochrony znacznej liczby miejsc pracy; j) synergie i komplementarności z innymi odpowiednimi programami Unii służące zaspokojeniu zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych; oraz k) synergie i komplementarności z planowanym wsparciem z innych filarów mechanizmu sprawiedliwej transformacji.

Uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego Nr 2326/383/VI/2022 z dnia 21 grudnia 2022 r. przyjęto Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa

Śląskiego 2030. Jest to poszerzony dokument o charakterze strategicznym, który stanowił mandat negocjacyjny regionu w rozmowach z Komisją Europejską i który w latach 2021-2027 jest podstawą do wydatkowania środków Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji oraz korzystania z innych, unijnych źródeł finansowania transformacji regionów górniczych UE (treść projektu rozporządzenia w sprawie utworzenia Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji).¹⁵

Jak wskazano na stronie <https://transformacja.slaskie.pl/> kluczowym dokumentem strategicznym wyznaczającym kierunki dalszych prac regionu nad Terytorialnym Planem Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 była Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030 – Zielone Śląskie”, która została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr VI/24/1/2020 z dnia 19 października 2020 r.¹⁶

W pracach nad Terytorialnym Planem Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 zostały uwzględnione również regionalne dokumenty branżowe:

- Polityka gospodarki niskoemisyjnej dla województwa śląskiego. Regionalna polityka energetyczna do roku 2030 - dokument przyjęty Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 2873/194/VI/2020 z dnia 9 grudnia 2020 r.,
- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego 2030 – Inteligentne Śląskie przyjęta przez Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 1554/246/VI/202130 czerwca 2021 r.
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030 przyjęta przez Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą nr VI/25/1/2020 z dnia 16 listopada 2020 r.
- Regionalna Polityka Miejska Województwa Śląskiego przyjęta przez Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 2703/297/VI/2021 z dnia 15 grudnia 2021 r.

15 Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji - Sprawiedliwa transformacja Śląskiego (transformacja.slaskie.pl);

16 Uchwała Sejmiku nr VI/24/1/2020 z dnia 2020-10-19 - Biuletyn Informacji Publicznej Samorządu Województwa Śląskiego (slaskie.pl);

- Regionalna Polityka Rewitalizacji Województwa Śląskiego przyjęta przez Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 2327/383/VI/2022 z dnia 21 grudnia 2022 r.¹⁷

Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 powstał dla 7 podregionów województwa śląskiego: katowickiego, bytomskiego, sosnowieckiego, gliwickiego, tyskiego, rybnickiego, bielskiego.¹⁸

Działania przewidziane w Terytorialnym Planie Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 zostały włączone do regionalnego programu operacyjnego, o którym mowa w niniejszej analizie i znalazły odzwierciedlenie w dokumencie Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 dotyczącego tego programu. Wykonywanie programu, w tym przydzielanie środków na poszczególne projekty zgodnie z Terytorialnym Planem Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030, ma odbywać się na szczeblu regionalnym w postępowaniach przeprowadzanych przez właściwą instytucję zarządzającą, którym jest zarząd województwa zgodnie z art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy wdrożeniowej. Zgodnie z rozporządzeniem ogólnym oraz powołaną wyżej ustawą wdrożeniową proces przydzielania środków powinien być kontrolowany przez komitety monitorujące.¹⁹

Szczegółowy opis priorytetów musi być zgodny z powołanym wyżej rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.

Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 17.04.2024 r. w sprawie udzielania pomocy *de minimis* w ramach regionalnych programów na lata

17 Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji - Sprawiedliwa transformacja Śląskiego (transformacja.slaskie.pl);

18 <https://transformacja.slaskie.pl/content/terytorialny-plan-sprawiedliwej-transformacji1>;

19 Dr Katarzyna Doroszevska-Chyrowicz, Sprawiedliwa transformacja: analiza planów wydatków środków, Fundacja Frank Bold, Kraków, czerwiec 2024, korzystano z wersji zamieszczonej na stronie: https://frankbold.pl/wpcontent/uploads/2024/06/fb_sprawiedliwa_transformacja_analiza_planow_wydatkowania_sr odkow.pdf;

2021-2027 (Dz. U. poz. 598) określa szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania przedsiębiorcom pomocy *de minimis* (rozporządzenie Komisji (UE) 2023/2831 z dnia 13 grudnia 2023 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (Dz. U. UE L z 15.12.2023 r., dalej rozporządzenie 2023/2831), w ramach regionalnych programów na lata 2021–2027, a także podmioty udzielające tej pomocy. Podmiotami udzielającymi pomocy są w szczególności podmioty określone w art. 30 ust. 2 ustawy wdrożeniowej, zatem instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące, instytucje wdrażające lub beneficjenci, a także inne podmioty, o których mowa w art. 2 pkt 12 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 702).

W kontekście wspierania zarówno przedsiębiorców jak i jednostek samorządu terytorialnego z województwa śląskiego w procesie sprawiedliwej transformacji, wspomnieć należy o Funduszu Transformacji Województwa Śląskiego Spółka Akcyjna powołanym ustawą z dnia 13 stycznia 2023 r. o Funduszu Transformacji Województwa Śląskiego Spółce Akcyjnej (Dz.U. poz. 203, zwany dalej Funduszem). Ustawa ta nie daje samorządowi regionalnemu bezpośrednich możliwości wspierania w procesie transformacji przedsiębiorstw i samorządów lokalnych, ale pośrednio poprzez udział w wyznaczaniu przedstawicieli do rady nadzorczej Funduszu oraz udział w konsultacjach strategii przygotowywanej przez zarząd Funduszu. Zarząd Województwa Śląskiego wyznacza dwóch przedstawicieli do rady nadzorczej Funduszu. Członków zarządu Funduszu, w tym prezesa zarządu Funduszu, powołuje i odwołuje rada nadzorcza Funduszu. Zarząd Funduszu opracowuje projekt strategii. Projekt strategii podlega konsultacjom w szczególności z jednostkami samorządu terytorialnego i ich związkami, izbami gospodarczymi i organizacjami pozarządowymi, z terytorium województwa śląskiego. Celem działania Funduszu jest wspieranie procesu transformacji województwa śląskiego oraz podmiotów, w celu przeciwdziałania negatywnym skutkom wygaszania działalności gospodarczej, w tym działalności wydobywczej węgla kamiennego, występującym na terytorium województwa śląskiego lub poza jego terytorium. Przez transformację województwa śląskiego rozumie się, w kontekście ustawy działania zmierzające do zmiany

struktury gospodarki województwa śląskiego, w tym zagospodarowanie sektorów nieposiadających potencjału wzrostowego, oraz działania zmierzające do podnoszenia konkurencyjności gospodarki tego województwa, z wykorzystaniem istniejącego potencjału i zasobów. Fundusz realizuje cel, o którym mowa wyżej, zgodnie ze Strategią Funduszu Transformacji Województwa Śląskiego, zwaną dalej „Strategią”, określającą w szczególności: 1) wnioski z analizy i diagnozy sytuacji rynkowej w zakresie: a) występowania luk rynkowych wynikających z wygaszania działalności wydobywczej węgla kamiennego, b) realizacji inwestycji, c) rozwoju innowacyjnych technologii, d) poziomu rozwoju przedsiębiorczości, e) wykorzystywania instrumentów finansowych przez przedsiębiorców, f) rynku pracy, g) współpracy międzynarodowej z przedsiębiorcami zagranicznymi, h) usług edukacyjnych, społecznych i zdrowotnych, i) potrzeb transportowych.

3.4 Instrumenty w ramach Funduszy Europejskich dla Śląskiego

Zgodnie z ustawą wdrożeniową, zarząd województwa jest instytucją zarządzającą programu regionalnego, o czym mowa wyżej.

Pomoc ma na celu wspieranie gospodarczego i społecznego rozwoju województwa objętego regionalnym programem na lata 2021–2027. Pomoc może być udzielona przedsiębiorcy na pokrycie części albo całości kosztów kwalifikowalnych.

Rozporządzenie jest zatem ogólną podstawą instrumentów wsparcia w obszarach zdefiniowanych w programach regionalnych. Pomoc jest udzielana w formach i na zasadach określonych w art. 4 rozporządzenia 2023/2831.

Zdolność instytucjonalna Województwa Śląskiego w zakresie możliwych form wsparcia samorządów lokalnych i przedsiębiorców z województwa śląskiego w procesie sprawiedliwej transformacji w ramach 8 obszarów wynikających z Europejskiego Zielonego Ładu, które obejmują:

1. politykę przemysłową opartą na gospodarce o obiegu zamkniętym (np. hierarchia postępowania z odpadami, recykling opakowań, nowe modele

- biznesowe, obniżenie emisyjności energochłonnego przemysłu, produkcja neutralna dla klimatu)
2. zrównoważony transport (np. mobilność inteligentna, zmniejszenie emisji GHG i zanieczyszczeń, rozwój paliw alternatywnych, transport multimodalny)
 3. eliminowanie zanieczyszczeń (np. strategia „zero zanieczyszczeń” i zrównoważone stosowanie chemikaliów, zmniejszanie emisji zanieczyszczeń do wody, powietrza i gleby, poprawa jakości powietrza w skali lokalnej)
 4. ochronę klimatu (np. osiągnięcie neutralności klimatycznej gospodarki UE do 2050 r.
 5. różnorodność biologiczną (np. ochrona i odbudowa ekosystemów)
 6. zrównoważone rolnictwo i system żywnościowy (np. strategia „Od pola do stołu”, modernizacja Wspólnej Polityki Rolnej, bezpieczna i zdrowa żywność, ograniczenie marnotrawstwa)
 7. czysta, tania i bezpieczna energia (np. rozwój OZE, efektywność energetyczna, bezpieczeństwo dostaw energii, zintegrowany i cyfrowy unijny rynek energii, redukcja emisji gazów cieplarnianych)
 8. efektywny energetycznie sektor budowlany (np. budowa i renowacja budynków w sposób oszczędzający energię i zasoby, efektywność energetyczna),

wynika z roli zarządu województwa jako instytucji zarządzającej.

Analiza Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, którego aktualizacja została zatwierdzona uchwałą Zarząd Województwa Śląskiego nr 129/5/VII/2024 z dnia 29 maja 2024 roku, wersja 10²⁰, wskazuje, że opisane priorytety służyć mają realizacji założeń Europejskiego Zielonego Ładu i są konsekwentną realizacją wizji określonej w Strategii Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie oraz wskazanych w niej czterech celów strategicznych. Działania w poszczególnych priorytetach realizowane są bezpośrednio przez zarząd województwa śląskiego lub przez instytucje pośredniczące.

20 <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/szczegolowy-opis-priorytetow-programu-fundusze-europejskie-dla-slaskiego-2021-2027/> ;

Według autorów analizy, w ramach Priorytetu Fundusze Europejskie na inteligentny rozwój działaniami dedykowanymi przedsiębiorstwom są działania FESL.01.02, FESL.01.06, FESL.01.08.

Działanie FESL.01.02 „Badania, rozwój i innowacje w przedsiębiorstwach” ma na celu rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. Wsparcie zostanie przeznaczone na realizację prac badawczo-rozwojowych w przedsiębiorstwach (z wyłączeniem badań podstawowych). Uzupełniając, jako element każdego projektu B+R, możliwe jest wsparcie prac przedwdrożeniowych w przedsiębiorstwach. Beneficjentami szczegółowymi są duże przedsiębiorstwa, konsorcja naukowo-przemysłowe, MŚP. Instytucją pośredniczącą jest Śląskie Centrum Przedsiębiorczości.²¹

Działanie FESL.01.06 „Rozwój przedsiębiorczości – EFRR” ma na celu wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. Beneficjentem mogą być m.in. przedsiębiorstwa (małe, mikro, średnie). Instytucją pośredniczącą jest Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach.²²

FESL.01.08 „Innowacje cyfrowe w MŚP” ma na celu rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. Beneficjentem szczegółowym są MŚP (małe, mikro i średnie). Instytucją pośredniczącą jest Śląskie Centrum Przedsiębiorczości.²³

Działaniami, których beneficjentami mogą być jednostki samorządu terytorialnego w omawianym Priorytecie są działania FESL.01.05 i FESL.01.10.

21 Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, wersja 10, s. 12-16.

22 Ibidem, s. 31-33.

23 Ibidem, s. 37-40.

Działanie FESL.01.05 „Innowacyjne rozwiązania cyfrowe w ochronie zdrowia” ma na celu czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych. Warto zwrócić uwagę, że w tym Działaniu dodatkowo premiowane będą m.in. działania proekologiczne, w szczególności zmierzające do redukcji emisji gazów cieplarnianych, zastosowania rozwiązań ograniczających zapotrzebowanie na energię elektryczną oraz wykorzystania OZE. Preferowana będzie również realizacja zielonych zamówień publicznych w oparciu o opracowane przez KE wspólne kryteria możliwe do stosowania w państwach członkowskich Unii. Beneficjentem szczegółowym tego działania są m.in. jednostki samorządu terytorialnego.²⁴

Działanie FESL.01.10 „Promocja eksportu i internacjonalizacja MŚP” ma służyć wzmocnieniu trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzeniu miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. Beneficjentem szczegółowym tego działania są m.in. jednostki samorządu terytorialnego.²⁵

Działaniem dedykowanym zarówno przedsiębiorstwom jak i jednostkom samorządu terytorialnego jest działanie FESL.01.07,

Działanie FESL.01.07 „Klastry” ma na celu wzmocnienie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne oraz wsparcie dla klastrów innowacyjnych. Beneficjentami szczegółowymi mogą być m.in. duże przedsiębiorstwa, MŚP i jednostki samorządu terytorialnego.²⁶

Priorytet FESL.02 Fundusze Europejskie na zielony rozwój ma realizować politykę UE, której celem jest bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki

²⁴ Ibidem, s. 27-30.

²⁵ Ibidem, s. 44-46.

²⁶ Ibidem, s. 34-37.

promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej. Działania przewidziane w tym Priorytecie służą realizacji tej polityki. Wśród działań są zarówno działania dedykowane przedsiębiorstwom (w tym świadczącym usługi publiczne) jak i jednostkom samorządu terytorialnego, jak również wspierające Zintegrowane Inwestycje Terytorialne („ZIT”).

Według autorów Działania dedykowane w tym Priorytecie jednostkom samorządu terytorialnego to działania FESL.02.03 i FESL.02.10.

Działanie FESL.02.03 „Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych” służyć ma wsparciu efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. Wsparciem objęta zostanie m.in. głęboka i kompleksowa modernizacja energetyczna budynków komunalnych. Beneficjentem szczegółowym mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego.

Działanie FESL.02.10 „Wzmocnienie potencjału służb ratowniczych” ma na celu - wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. Beneficjentem szczegółowym mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego.

W omawianym Priorytecie Działania dedykowane przedsiębiorstwom oraz jednostkom samorządu terytorialnego to Działania: FESL.02.08 „Wsparcie dla klimatu”, FESL.02.11 „Infrastruktura wodno-kanalizacyjna”, FESL.02.12 „Gospodarka odpadami komunalnymi”, FESL.02.12 „Gospodarka odpadami komunalnymi”, FESL.02.14 „Ochrona przyrody i bioróżnorodność”, FESL.02.16 „Rekultywacja terenów zdegradowanych”. Z kolei Działania dedykowane ZIT to Działanie: Działanie FESL.02.02 „Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej – ZIT”,

FESL.02.04 „Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych – ZIT”, FESL.02.09 Wsparcie dla klimatu – ZIT, FESL.02.15 „Ochrona przyrody i bioróżnorodność – ZIT”. Natomiast Działania dedykowane przedsiębiorstwom realizującym cele publiczne oraz jednostkom samorządu terytorialnego w tym Priorytecie to Działania: FESL.02.01 „Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej”, FESL.02.06 „Odnawialne źródła energii”.²⁷

Cel polityki w Priorytecie FESL.03 „Fundusze Europejskie dla zrównoważonej mobilności” jest zbieżny z wyżej opisanym celem polityki określonym w Priorytecie FESL.02. Działania przewidziane w tym Priorytecie to działanie: FESL.03.01 „Zakup taboru autobusowego/ trolejbusowego – ZIT” (beneficjentem są jednostki samorządu terytorialnego, Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)), FESL.03.02 „Zrównoważona multimodalna mobilność miejska – ZIT” (beneficjentem są jednostki samorządu terytorialnego, Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)), FESL.03.03 „Regionalne Trasy Rowerowe – ZIT” (beneficjentem są jednostki samorządu terytorialnego, Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)).²⁸

Priorytet FESL.04 „Fundusze Europejskie dla sprawnego transportu”, Cel Polityki CP3 - Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności, Działanie FESL.04.01 Drogi wojewódzkie (Typ beneficjenta – szczegółowy Jednostki Samorządu Terytorialnego), FESL.04.02 Drogi gminne i powiatowe, Typ beneficjenta – szczegółowy Jednostki Samorządu Terytorialnego, FESL.04.03 Regionalny tabor kolejowy (Typ beneficjenta – szczegółowy Jednostki Samorządu Terytorialnego, Przedsiębiorstwa kolejowych przewozów pasażerskich).²⁹

Priorytet FESL.05 „Fundusze Europejskie dla rynku pracy” ma realizować politykę: Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych. Priorytet obejmuje

²⁷ Ibidem, s. 48-141;

²⁸ Ibidem, s. 141-157;

²⁹ Ibidem, s. 158-170;

działania: FESL.05.04 „Aktywizacja zawodowa osób pracujących” (beneficjentem są m.in. jednostki samorządu terytorialnego, MŚP), FESL.05.06 „Szkolenia dla pracowników IRP” (beneficjentem są duże przedsiębiorstwa, MPŚ, jednostki samorządu terytorialnego), FESL.05.11 „Równość szans na rynku pracy” (beneficjentem są duże przedsiębiorstwa, MŚP, jednostki samorządu terytorialnego), FESL.05.12 „Regionalne programy zdrowotne” (beneficjentem są Przedsiębiorstwa), FESL.05.12 „Regionalne programy zdrowotne” (beneficjentem są Przedsiębiorstwa), FESL.05.14 „Usługi rozwojowe dla kadr administracji samorządowej” (beneficjent są jednostki samorządu terytorialnego, Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)), FESL.05.15 „Usługi rozwojowe dla przedsiębiorców – PSF” (beneficjentem są duże przedsiębiorstwa, MŚP natomiast grupą docelową są pracownicy przedsiębiorstw, przedsiębiorstwa), FESL.05.16 „Outplacement EFS+” (beneficjentem są duże przedsiębiorstwa, MŚP, jednostki samorządu terytorialnego).³⁰

Priorytet FESL.06 „Fundusze Europejskie dla edukacji”, Priorytet FESL.07.01 „Ekonomia społeczna” fundusze z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS+). W ramach tych Priorytetów na wsparcie liczyć mogą zarówno jednostki samorządu terytorialnego jak i przedsiębiorstwa. Działania w tych Priorytetach realizować mają cel polityki, jakim jest Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych. Wsparcie, na jakie mogą liczyć przedsiębiorstwa i jednostki samorządu terytorialnego w tych priorytetach, pozwala na łagodzenie skutków, jakie niesie ze sobą zmiana na rynku pracy związana z transformacją energetyczną wynikającą z Europejskiego Zielonego Ładu.³¹

Priorytet FESL.08 „Fundusze Europejskie na infrastrukturę dla mieszkańca” obejmuje działania: FESL.08.01 „Infrastruktura szkolnictwa wyższego” (beneficjentem są m.in. jednostki samorządu terytorialnego), FESL.08.02 „Edukacja włączająca” (beneficjentem są m.in. jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa),

³⁰ Ibidem, s. 170-232;

³¹ Ibidem, s. 232-237;

FESL.08.03 „Infrastruktura szkolnictwa zawodowego – ZIT” (beneficjentem są m.in. jednostki samorządu terytorialnego, ZIT), FESL.08.04 „Infrastruktura usług społecznych” (beneficjentem są m.in. jednostki samorządu terytorialnego, MŚP), FESL.08.05 „E-zdrowie” (beneficjentem są m.in. jednostki samorządu terytorialnego), FESL.08.06 „Infrastruktura ochrony zdrowia” (beneficjentem są m.in. jednostki samorządu terytorialnego), FESL.08.07 „Kultura i turystyka szczybla regionalnego” (beneficjentem są m.in. jednostki samorządu terytorialnego), FESL.08.08 „Infrastruktura szkolnictwa zawodowego” (beneficjentem są m.in. jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa realizujące cele publiczne).³²

Priorytet FESL.09 „Fundusze Europejskie na rozwój terytorialny” obejmuje działania: FESL.09.01 „Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym – ZIT” (beneficjentem są m.in. jednostki samorządu terytorialnego, ZIT), FESL.09.02 „Rozwój ZIT” (beneficjentem są ZIT), FESL.09.03 Rewitalizacja obszarów miejskich (beneficjentem są m.in. jednostki samorządu terytorialnego, MŚP), FESL.09.05 Rewitalizacja obszarów wiejskich (beneficjentem są m.in. jednostki samorządu terytorialnego, MŚP).³³

Działan związanych ze sprawiedliwą transformacją dotyczy Priorytet 10. Szerzej odniesiono się do poszczególnych Działan w tym Priorytecie, ze względu na temat analizy tj. określenia zdolności instytucjonalnej Województwa Śląskiego w zakresie możliwych form wsparcia samorządów lokalnych i przedsiębiorców z województwa śląskiego w procesie sprawiedliwej transformacji. Analiza tego Priorytetu prowadzi do wskazania, że wsparcia przedsiębiorstw zarówno z sektora MŚP, jak i dużych przedsiębiorstw dotyczą działania FESL.10.01, FESL.10.02, FESL.10.03, FESL.10.04, FESL.10.05, FESL.10.16 i FESL.10.20. W odniesieniu do Działan FESL.10.01, FESL.10.02, FESL.10.03, FESL.10.04 Instytucją Pośredniczącą w rozumieniu ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju jest Śląskie Centrum Przedsiębiorczości, które zostało powołane uchwałą Sejmiku Województwa

³² Ibidem, s. 237-361;

³³ Ibidem, 361-385;

Śląskiego nr III/13/4/2007 z dnia 19 września 2007 r. (ze zm.) i jest wojewódzką samorządową jednostką organizacyjną, która pełni funkcję Instytucji Pośredniczącej we wdrażaniu Funduszy Europejskich dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL 2021-2027). W ramach Działania FESL.10.01 „Wykorzystanie terenów zdegradowanych w celu rozwoju regionu poprzez inwestycje przedsiębiorstw” wsparciem objęte zostaną inwestycje polegające na zagospodarowaniu terenów i obiektów na terenach przemysłowych, zdewastowanych i zdegradowanych na cele gospodarcze, środowiskowe, społeczne, edukacyjne. Wyklucza się przeznaczenie terenów inwestycyjnych na cele mieszkaniowe (działalność deweloperską). Mając na względzie zasadę „zanieczyszczający płaci”, nie ma możliwości udzielenia wsparcia na prace związane z rekultywacją terenu, który powinien podlegać takim działaniom ze strony zanieczyszczającego. Do wsparcia kwalifikują się wyłącznie projekty zlokalizowane w jednym z 7 podregionów (katowickim, bielskim, tyskim, rybnickim, gliwickim, bytomskim i sosnowieckim) wskazanych w programie Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021 - 2027. Przedsiębiorstwo musi prowadzić działalność gospodarczą na terenie przynajmniej jednego z 7 wyżej wymienionych podregionów województwa śląskiego, weryfikacja dokonywana będzie na podstawie wpisu do CEIDG/KRS na dzień podpisania umowy o dofinansowanie.³⁴

Z Działania FESL.10.02 „Badania, rozwój i innowacje w przedsiębiorstwach na rzecz transformacji” wsparcie zostanie przeznaczone na realizację prac badawczo-rozwojowych w przedsiębiorstwach. Do wsparcia kwalifikują się wyłącznie projekty zlokalizowane w jednym z 7 podregionów (katowickim, bielskim, tyskim, rybnickim, gliwickim, bytomskim i sosnowieckim) wskazanych w programie Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027.³⁵

34 Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, wersja 10, s. 386-387;

35 Program Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2019-2030 przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego nr 1902/63/VII/2019 z dnia 21.08.2019 r.

W ramach działania FESL.10.03 „Wsparcie MŚP na rzecz transformacji” przewiduje się udzielanie wsparcia w ramach następujących typów projektów:

1) Makroinwestycje w MŚP - pomoc zostanie skierowana do przedsiębiorstw z sektora MŚP na zasadniczą zmianę procesu produkcji, dywersyfikację działalności, zwiększenie zdolności produkcyjnej i utworzenie nowego zakładu w rozumieniu art. 14 Rozporządzenia nr 651/2014. Projekt będzie musiał przyczyniać się do transformacji województwa śląskiego. Nabór będzie skierowany do przedsiębiorstw produkcyjnych, jak i usługowych. Dofinansowaniu mogą podlegać inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne i prawne, roboty i materiały budowlane.³⁶

W ramach działania FESL.10.04 „Wsparcie dużych przedsiębiorstw na rzecz transformacji” pomoc zostanie skierowana do przedsiębiorstw spoza sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, na inwestycje produkcyjne mające na celu utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację działalności uzależnionej od sektora górnictwa węgla kamiennego i energetyki konwencjonalnej. Jako inwestycję produkcyjną należy rozumieć inwestycje w środki trwałe lub aktywa niematerialne na rzecz przedsiębiorstw, które mają być wykorzystywane do produkcji towarów i usług, zapewniając tym samym wkład w akumulację brutto i zatrudnienie. Dofinansowana infrastruktura badawczo-rozwojowa stanowiąca inwestycję produkcyjną musi dotyczyć wzmocnienia działalności gospodarczej przedsiębiorstwa poprzez wdrożenie do jego oferty nowych towarów lub usług. Wymagane jest, aby poprzez realizację projektów nastąpiła modernizacja rynków pracy obszarów „transformacji górniczej” rozumiana jako tworzenie trwałych i atrakcyjnych miejsc pracy w sektorach niezwiązanych z sektorem górnictwem oraz energetyki konwencjonalnej.³⁷

36 Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, wersja 10, s. 397-400.

37 Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, wersja 10, s. 403-405;

Działanie FESL.10.05 „Innowacyjna infrastruktura wspierająca gospodarkę” swoim zakresem obejmuje: infrastrukturę biznesową dla MŚP (w tym parki i obiekty przemysłowe), zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania), rewaloryzację obszarów przemysłowych i rekultywację skażonych gruntów. W ramach działania dopuszcza się budowę i rozwój infrastruktury, w tym badawczo-rozwojowej, parków technologicznych, hubów technologicznych, centrów projektowych, centrów kreatywności i innowacji przyczyniających się do transformacji podregionów górniczych.).³⁸

W Działaniach FESL.10.16 i FESL.10.20 jako Instytucja Pośrednicząca w Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 wskazany jest Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach.

Wsparcie w Działaniu FESL.10.16 „Rozwój przedsiębiorczości FST” dedykowane działającym już przedsiębiorstwom z obszaru jednego z 7 podregionów górniczych województwa śląskiego (tj. podregionu: bielskiego, bytomskiego, gliwickiego, katowickiego, rybnickiego, sosnowieckiego i tyskiego) na zakup usług doradczych świadczonych przez sieć akredytowanych podmiotów regionalnych, wspomagających planowanie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań związanych z zieloną i cyfrową gospodarką, w szczególności w regionalnych specjalizacjach technologicznych.³⁹

Działanie FESL.10.20 „Wsparcie na założenie działalności gospodarczej” jest wsparciem na rzecz przystosowywania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.⁴⁰

38 Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, wersja 10, s. 407-410;

39 Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, wersja 10, s. 464-465;

40 Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, wersja 10, s. 479-481;

Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 w Priorytecie 10 przewiduje również Działania wspierające dla jednostek samorządu terytorialnego.

Działanie FESL.10.06 „Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii” obejmuje: energię odnawialną: wiatrową, energię odnawialną: słoneczną, energię odnawialną: biomasę, energię odnawialną: biomasę o wysokim poziomie redukcji emisji gazów cieplarnianych, inne rodzaje energii odnawialnej (w tym energię geotermalną). W ramach działania przewiduje się realizację następujących typów projektów: infrastruktura służąca do produkcji i/lub magazynowania energii z odnawialnych źródeł (projekty inne niż parasolowe i grantowe), infrastruktura służąca do produkcji i/lub magazynowania energii z odnawialnych źródeł w projektach parasolowych i grantowych. Wsparciem objęte zostaną m.in.: budowa, rozbudowa, zakup, montaż infrastruktury służącej do wytwarzania, dystrybucji i magazynowania (na potrzeby danego źródła) energii elektrycznej i ciepłej z odnawialnych źródeł energii wraz z ewentualnym podłączeniem do sieci.⁴¹

Działanie FESL. 10.10 „Wsparcie planowania transformacji” obejmuje rewaloryzację obszarów przemysłowych i rekultywację skażonych gruntów. W ramach działania możliwe będzie: a. opracowanie dokumentów wspomagających proces ponownego wykorzystania terenów poprzemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych, m.in. koncepcji zagospodarowania terenów i obiektów pogórnich oraz dokumentacji planistycznej, techniczno-ekonomicznej, geodezyjnych pomiarów terenowych, ekspertyz, b. wyznaczenie docelowego przeznaczenia i zagospodarowania danego terenu: wyceny szacunkowe, Miejsce Planów Rewitalizacji tworzone dla obszarów poprzemysłowych, koncepcje architektoniczno-urbanistyczne, wstępne studia wykonalności, oceny techniczno-ekonomiczne, analizy ryzyka. Dopuszczane będzie także wsparcie eksperckie i prawne w zakresie przygotowania kompleksowych projektów. Wsparciem objęte zostaną projekty realizowane na obszarach

41 Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, wersja 10, s. 413-417;

transformacji obejmujących podregiony: katowicki, sosnowiecki, tyski, bytomski, gliwicki, rybnicki, bielski zgodnie z zapisami Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030. Formą wsparcia będzie dotacja.⁴²

Wsparcie w ramach Działania FESL.10.12 „Poprawa mobilności mieszkańców regionu i spójności transportowej podregionów górniczych”, które obejmuje: infrastrukturę czystego transportu miejskiego, tabor czystego transportu miejskiego, infrastrukturę rowerową, infrastrukturę paliw alternatywnych, zostanie skierowane na zadania związane z poprawą mobilności mieszkańców, szczególnie poprzez zapewnienie bardziej zintegrowanego i wysokiej jakości transportu publicznego, lepsze powiązanie transportowe z centrami rozwoju podregionów górniczych oraz promocję ekologicznego i zeroemisyjnego transportu, co przyczyni się do zwiększenia dostępności do lokalnych rynków pracy dla grup objętych i obciążonych procesem transformacji regionu.⁴³

Działanie FESL.10.15 „Wykorzystanie endogenicznego potencjału podregionów górniczych” obejmuje infrastrukturę czystego transportu miejskiego, infrastrukturę rowerową, infrastrukturę paliw alternatywnych. Celem wsparcia jest wykorzystanie endogenicznego potencjału obszaru w kierunku poprawy warunków życia mieszkańców i środowiska naturalnego poprzez stworzenie alternatywnej dla indywidualnego ruchu zmotoryzowanego formy codziennego przemieszczania się i transportu publicznego.⁴⁴

Wśród Działań w opisywanym priorytecie są takie, których beneficjentem są zarówno przedsiębiorstwa jak i jednostki samorządu terytorialnego. Są to Działania: FESL.10.07 „Rekultywacja terenów przemysłowych, zdewastowanych,

42 Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, wersja 10, s. 438-439;

43 Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, wersja 10, s. 445-448;

44 Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, wersja 10, s. 458-459;

zdegradowanych na cele środowiskowe”, FESL.10.08 „Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń”, FESL.10.09 „Ponowne wykorzystanie terenów przemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych na cele rozwojowe regionu”, FESL.10.17 „Kształcenie osób dorosłych FST”, FESL.10.19 „Outplacement FST”.

3.5 Instrumenty w obszarze ochrony środowiska

Analiza rozporządzenia Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 28 grudnia 2023 r. w sprawie udzielania pomocy inwestycyjnej na ochronę środowiska, w tym obniżenie emisyjności, w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. z 2024 r. poz. 4), wskazuje, że określa ono szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania przedsiębiorcom, w ramach regionalnych programów na lata 2021–2027, następujących rodzajów pomocy: 1) pomocy inwestycyjnej na ochronę środowiska, w tym obniżenie emisyjności, 2) pomocy na badania i usługi doradcze dotyczące ochrony środowiska i kwestii energetycznych do których mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz. U. UE L 187 ze zm., zwane rozporządzeniem 651/2014), a także podmioty udzielające tej pomocy. Podmiotami udzielającymi pomocy są instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące lub instytucje wdrażające, o których mowa w art. 30 ust. 2 ustawy wdrożeniowej. Zatem akt obejmuje instrumenty wsparcia przedsiębiorców przysługujące Województwu Śląskiemu.

Pomoc ma na celu wspieranie rozwoju gospodarczego i społecznego województwa objętego regionalnym programem na lata 2021–2027 i jest udzielana na: 1) ochronę środowiska, w tym na ograniczenie i likwidację emisji gazów cieplarnianych – zgodnie z art. 36 rozporządzenia nr 651/2014; 2) badania i usługi doradcze dotyczące ochrony środowiska i kwestii energetycznych bezpośrednio związane z inwestycjami, o których mowa w pkt 1, zgodnie z art. 49 rozporządzenia nr 651/2014.

Pomoc jest udzielana zgodnie z art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 651/2014 („pomoc przejrzysta”). Pomoc zgodnie z rozporządzeniem udzielana jest w formie: a) dotacji, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 651/2014, zatem dotacji i dotacji na odsetki, b) pożyczek, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 651/2014, udzielanych na warunkach określonych w tym przepisie. Pomoc jest udzielana do końca okresu dostosowawczego, o którym mowa w art. 58 ust. 4 zdanie pierwsze, w związku z art. 59 rozporządzenia nr 651/2014 tj. 31 grudnia 2026 r.

3.6 Instrumenty w obszarze transportu

Analiza ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (t.j. Dz.U. 2023 r. poz. 2778 ze zm.) wskazuje, że województwo jest organizatorem przewozów wojewódzkich (także międzywojewódzkich na podstawie powierzenia). Opracowuje Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego zwany „planem transportowym” dla organizowanych przez siebie przewozów. Plan transportowy określa w szczególności: 1) sieć komunikacyjną, na której jest planowane wykonywanie przewozów o charakterze użyteczności publicznej; 2) ocenę i prognozy potrzeb przewozowych; 3) przewidywane finansowanie usług przewozowych; 4) preferencje dotyczące wyboru rodzaju środków transportu; 5) zasady organizacji rynku przewozów; 6) pożądany standard usług przewozowych w przewozach o charakterze użyteczności publicznej; 7) przewidywany sposób organizowania systemu informacji dla pasażera; 8) linie komunikacyjne, na których przewidywane jest wykorzystanie pojazdów elektrycznych lub pojazdów napędzanych gazem ziemnym, oraz planowany termin rozpoczęcia ich użytkowania.

Przy opracowywaniu planu transportowego należy uwzględnić między innymi wpływ transportu na środowisko; potrzeby zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego, w szczególności potrzeby osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej zdolności ruchowej, w zakresie usług przewozowych; potrzeby wynikające z kierunku polityki państwa, w zakresie linii komunikacyjnych w międzywojewódzkich i międzynarodowych przewozach pasażerskich, a także linii

komunikacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 1a ustawy o publicznym transporcie zbiorowym.

Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 209/484/VI/2024 z dnia 30 stycznia 2024 r. przyjął dokument pn. Regionalny Plan Transportowy dla Województwa Śląskiego (RPT), który ma charakter dokumentu strategicznego. Jak wynika z analizy treści RPT, jest on spójny z elementami zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu dotyczącymi transportu. Zarówno cel generalny, jak i cele szczegółowe RPT uwzględniają zapisy dotyczące redukcji emisji gazów cieplarnianych, w szczególności CO₂ i negatywnego oddziaływania transportu na klimat i środowisko zawarte w Krajowym planie na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030, a także odnoszą się do zapisów dokumentu „Europejski Zielony Ład”. Wykonano prognozę emisji CO₂ dla wszystkich wariantów rozwoju systemu transportu dla horyzontów 2030 r. i 2055 r. dla ruchu wewnętrznego oraz dla ruchu całkowitego w podziale na środki transportu. Wskazano inwestycje i działania, które prowadzą do redukcji gazów cieplarnianych i ograniczają negatywny wpływ transportu na klimat i środowisko. RPT obejmuje środki istotne z punktu widzenia planowania infrastruktury, mające na celu promowanie paliw alternatywnych zgodnie z odpowiednimi krajowymi ramami polityki; Określono kierunki działań związane z rozwojem niskoemisyjnych środków transportu, w tym z rozwojem elektromobilności. Zwrócono uwagę na potrzebę tworzenia stref czystego transportu, rozbudowę sieci ładowania pojazdów elektrycznych czy wprowadzenie priorytetu w organizacji ruchu dla pojazdów zeroemisyjnych, co ma odzwierciedlenie w inwestycjach określonych w RPT.

Za instrument wsparcia przedsiębiorców ze strony województwa można uznać dopuszczoną formę finansowania transportu zbiorowego polegającą na udostępnianiu operatorowi przez organizatora środków transportu na realizację przewozów w zakresie publicznego transportu zbiorowego.

Analizując przepisy wykonawcze pod kątem możliwości wsparcia przedsiębiorców przez samorząd województwa w obszarze Europejskiego Zielonego Ładu

„Zrównoważony transport (np. mobilność inteligentna, zmniejszenie emisji GHG i zanieczyszczeń, rozwój paliw alternatywnych, transport multimodalny) wskazać można rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 18 stycznia 2024 r. w sprawie udzielania pomocy inwestycyjnej na infrastrukturę ładowania lub tankowania, zakup pojazdów ekologicznie czystych lub bezemisyjnych oraz na doposażenie pojazdów w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. poz. 89). Rozporządzenie przewiduje szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania przedsiębiorcom, w ramach regionalnych programów na lata 2021–2027, następujących rodzajów pomocy: 1) pomocy inwestycyjnej na infrastrukturę ładowania lub tankowania, 2) pomocy inwestycyjnej na zakup pojazdów ekologicznie czystych lub pojazdów bezemisyjnych oraz na doposażenie pojazdów, 3) pomocy na badania i usługi doradcze dotyczące ochrony środowiska i kwestii energetycznych.

Podmiotami udzielającymi pomocy są instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące lub instytucje wdrażające, o których mowa w art. 30 ust. 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. ustawy wdrożeniowej. Zatem akt obejmuje instrumenty wsparcia przedsiębiorców przysługujące Województwu Śląskiemu.

Pomoc ma na celu wspieranie rozwoju gospodarczego i społecznego województwa objętego regionalnym programem na lata 2021–2027 i jest udzielana na: 1) inwestycje w infrastrukturę ładowania lub infrastrukturę tankowania, która dostarcza pojazdom, ruchomemu wyposażeniu terminalowemu lub ruchomemu wyposażeniu do obsługi naziemnej energię elektryczną lub wodór – zgodnie z art. 36a rozporządzenia nr 651/2014; 2) inwestycje w zakup pojazdów ekologicznie czystych lub pojazdów bezemisyjnych przeznaczonych do transportu drogowego, kolejowego, śródlądowego i morskiego oraz inwestycje na doposażenie pojazdów innych niż statki powietrzne, aby umożliwić ich zakwalifikowanie jako pojazdy ekologicznie czyste lub pojazdy bezemisyjne – zgodnie z art. 36b rozporządzenia nr 651/2014; 3) badania i usługi doradcze dotyczące ochrony środowiska i kwestii energetycznych bezpośrednio związane z inwestycjami, o których mowa w pkt 1 i 2, zgodnie z art. 49 rozporządzenia nr 651/2014. Pomoc jest udzielana zgodnie z art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 651/2014 („pomoc przejrzysta”) w formie: a) dotacji, o

których mowa w art. 5 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 651/2014, zatem dotacji i dotacji na spłatę odsetek, b) pożyczek, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 651/2014, udzielanych na warunkach, o których mowa w tym przepisie.

3.7 Instrumenty w obszarze eliminowania zanieczyszczeń

Jak pokazuje analiza ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54 ze zm., dalej „Prawo ochrony środowiska”) Samorząd Województwa Śląskiego został wyposażony w narzędzia, które umożliwiają działania w ramach transformacji energetycznej i walki z niską emisją.

Województwo Śląskie przyjęło Program ochrony środowiska dla województwa śląskiego uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego Nr VI/21/12/2020 z dnia 22 czerwca 2020 r. w sprawie przyjęcia „Programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego”. Dla stref, w których są przekroczone poziomy dopuszczalne lub docelowe substancji w powietrzu, zarząd województwa opracowuje projekt uchwały w sprawie programu ochrony powietrza lub jego aktualizacji, którego integralną część stanowi plan działań krótkoterminowych. Uchwałą nr VI/62/8/2023 z dnia 20 listopada 2023 r. Sejmik Województwa Śląskiego przyjął aktualizację „Programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego”. Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego została przygotowana, ponieważ w 2022 roku nadal notowane były przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń pyłowych i poziomu docelowego benzo(a)pirenu we wszystkich strefach województwa śląskiego oraz dwutlenku azotu w strefie aglomeracja górnośląska. Program opracowany został zgodnie z wymaganiami Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1159).⁴⁵. Integralną częścią Programu jest plan działań krótkoterminowych.

⁴⁵[Uchwała Sejmiku nr VI/62/8/2023 z dnia 2023-11-20 - Biuletyn Informacji Publicznej Samorządu Województwa Śląskiego \(slaskie.pl\)](#);

Analiza zaktualizowanego Programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego (dalej POP) przewiduje możliwość wsparcia zarówno dla jednostek samorządu terytorialnego jak i przedsiębiorstw. POP przewiduje na realizację działań wskazanych w POP wsparcie zarówno ze środków krajowych jak wspólnotowych. W oparciu o przepisy ustawy o samorządzie województwa, ustawy o finansach publicznych oraz ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 356) Marszałek Województwa Śląskiego może podejmować działania wspierające jednostki samorządu lokalnego – gminy we wdrażaniu działań przewidzianych w POP, a także analizowanej poniżej uchwale antysmogowej, w formie dotacji celowej. Funkcję taką pełni np. Marszałkowski Program Poprawy Jakości Powietrza.⁴⁶

Jak wynika z analizy POP, na poziomie działań szeroko rozumianego samorządu województwa przewiduje się wsparcie ze środków krajowych poprzez dofinansowanie przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach w ramach programu „Poprawa Jakości Powietrza w województwie śląskim – odnawialne źródła energii w obiektach użyteczności publicznej” przedsięwzięć polegających na likwidacji źródła ciepła opalanego węglem oraz zabudowie pompy ciepła lub kotła na biomasę; dodatkowo wraz z zabudową instalacji fotowoltaicznej, magazynów energii oraz układu sterowania i modernizacją instalacji c.o. i c.w.u. na terenie województwa śląskiego. Beneficjentami programu mogą być m.in.: ośrodki zdrowia, opieki społecznej, kultury i oświaty oraz budynki użyteczności publicznej, a więc również te, których właścicielami są jednostki samorządu terytorialnego.⁴⁷

Z kolei Program „50 kW na start” wspiera przedsięwzięcia z zakresu odnawialnych źródeł energii dla przedsiębiorców (program dotyczy wszystkich przedsiębiorców: mikro, małych średnich i dużych). Dofinansowanie ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach obejmuje do 100% kosztów kwalifikowanych zadania.

46 https://powietrze.slaskie.pl/content/mppjp_2024

47 <https://www.wfosigw.katowice.pl/program-poprawa-jakosci-powietrza-w-wojewodztwie-slaskim-odnawialne-zrodla-energii-w-obiektach-uzytecznosc-publicznej.html>

Na podstawie art. 96 Prawa ochrony środowiska Sejmik województwa może, w drodze uchwały, w celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie ludzi lub na środowisko, wprowadzić ograniczenia lub zakazy w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. Projekt odpowiedniej uchwały opracowuje zarząd województwa i przedstawia do zaopiniowania właściwym miejscowo wójtom, burmistrzom lub prezydentom miast i starostom. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta i starosta są obowiązani do wydania opinii w terminie miesiąca od dnia otrzymania projektu uchwały. Niewydanie opinii w tym terminie oznacza akceptację projektu uchwały. W postępowaniu, którego przedmiotem jest opracowanie uchwały, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2024 r. poz. 1112). Uchwała „antysmogowa” obligatoryjnie określa: 1) granice obszaru, na którym wprowadza się ograniczenia lub zakazy, 2) rodzaje podmiotów lub instalacji, dla których wprowadza się ograniczenia lub zakazy, 3) rodzaje lub jakość paliw dopuszczonych do stosowania lub których stosowanie jest zakazane na obszarze, lub parametry techniczne lub rozwiązania techniczne lub parametry emisji instalacji, w których następuje spalanie paliw, dopuszczonych do stosowania na tym obszarze. Natomiast może także określać: 1) sposób lub cel wykorzystania paliw, który jest objęty ograniczeniami określonymi w uchwale; 2) okres obowiązywania ograniczeń lub zakazów w ciągu roku; 3) obowiązki podmiotów objętych uchwałą w zakresie niezbędnym do kontroli realizacji uchwały.

Uchwała „antysmogowa” nie ma natomiast zastosowania do instalacji, dla których wymagane jest uzyskanie pozwolenia zintegrowanego albo pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, albo dokonanie zgłoszenia.

Ustawodawca wskazał, że uchwała „antysmogowa” jest aktem prawa miejscowego. W dniu 7 kwietnia 2017r. Sejmik Województwa Śląskiego podjął uchwałę Nr V/36/1/2017 w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa śląskiego

ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.⁴⁸ Uchwała wprowadziła ograniczenia i zakazy w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw stałych w szczególności kocioł, kominek i piec, jeżeli: dostarczają ciepło do systemu centralnego ogrzewania lub wydzielają ciepło lub wydzielają ciepło i przenoszą je do innego nośnika.

Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 2873/194/VI/2020 z dnia 9 grudnia 2020 r. przyjął dokument pn.: Polityka gospodarki niskoemisyjnej dla województwa śląskiego. Regionalna polityka energetyczna do roku 2030. Celem generalnym określonym w wymienionym dokumencie jest zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa śląskiego i zapewnienie efektywności energetycznej, przy ograniczeniu negatywnego wpływu działalności człowieka na jakość powietrza, w szczególności ograniczenia niskiej emisji. Jak wynika z analizy treści dokumentu określa on kierunki działania takie jak: 1) wspieranie wymiany źródeł ciepła na urządzenia spełniające wymogi uchwały „antysmogowej”; 2) wspieranie i promowanie podłączania indywidualnych gospodarstw domowych do zbiorowego systemu zaopatrywania w energię, gaz i ciepło; 3) podniesienie standardu energetycznego istniejących i nowobudowanych budynków, w tym wsparcie kompleksowych działań termomodernizacyjnych w budynkach indywidualnych i publicznych oraz budownictwa energooszczędnego i pasywnego; 5) promocja produkcji energii na potrzeby gospodarstw domowych z wykorzystaniem źródeł odnawialnych; 6) wdrażanie systemów zarządzania gospodarką energetyczną w zasobach mieszkaniowych i budynkach publicznych; 7) wsparcie działań ograniczających zjawisko ubóstwa energetycznego; 8) promocja działań zwiększających świadomość ekologiczną mieszkańców regionu, w tym w zakresie technologicznych zmian na rynku energii; 9) promocja wzorców zrównoważonej konsumpcji energii. Realizacja celu oraz kierunków określonych w dokumencie znajduje odzwierciedlenie w wyżej przeanalizowanym Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027.⁴⁹

48 <https://powietrze.slaskie.pl/content/uchwala-sejmiku-nr-v3612017>

49 <https://www.slaskie.pl/content/gospodarka-niskoemisyjna>

Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą nr VII/3/4/2024 z dnia 10 czerwca 2024 r. przyjął „Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa śląskiego”. Celem programu jest poprawa klimatu akustycznego w środowisku poprzez określenie działań ograniczających poziom hałasu tam, gdzie jest to konieczne na terenie miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy oraz wzdłuż głównych dróg i głównych linii kolejowych, tzw. ochrona czynna, zachowanie korzystnych warunków akustycznych w środowisku, tzw. ochrona bierna.⁵⁰

3.8 Instrumenty w obszarze energii

Analiza rozporządzenia Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie udzielania pomocy inwestycyjnej na infrastrukturę energetyczną w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. z 2023 r. poz. 2763) wskazuje, że określa ono szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania przedsiębiorcom, w ramach regionalnych programów na lata 2021–2027, następujących rodzajów pomocy: 1) pomocy inwestycyjnej na infrastrukturę energetyczną, 2) pomocy na badania i usługi doradcze dotyczące ochrony środowiska i kwestii energetycznych.

Podmiotami udzielającymi pomocy są instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące lub instytucje wdrażające, o których mowa w art. 30 ust. 2 ustawy wdrożeniowej, zatem akt ten stanowi podstawę potencjalnego instrumentu wsparcia ze strony Województwa Śląskiego dla przedsiębiorców.

Pomoc ma na celu wspieranie rozwoju gospodarczego i społecznego województwa objętego regionalnym programem na lata 2021–2027 i jest udzielana na: 1) budowę lub modernizację infrastruktury energetycznej zgodnie z art. 48 rozporządzenia nr 651/2014; 2) badania i usługi doradcze dotyczące ochrony środowiska i kwestii energetycznych bezpośrednio związane z inwestycjami, o których mowa w pkt 1, zgodnie z art. 49 rozporządzenia nr 651/2014. Pomoc jest udzielana w formie:

⁵⁰ https://dzienniki.slask.eu/WDU_S/2024/4341/akt.pdf

a) dotacji, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 651/2014, b) pożyczek, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 651/2014, udzielanych na warunkach, o których mowa w tym przepisie.

Analizowane rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 grudnia 2023 r. w sprawie udzielania pomocy publicznej na inwestycje w źródła ciepła w systemach ciepłowniczych w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. poz. 2761) określa szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania przedsiębiorcom pomocy publicznej na ochronę środowiska w ramach inwestycji B1.1.1. Inwestycje w źródła ciepła w systemach ciepłowniczych w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności na projekty inwestycyjne dotyczące: 1) wytwarzania lub magazynowania energii w wysokosprawnej kogeneracji zgodnie z art. 41 rozporządzenia nr 651/2014, 2) wytwarzania lub magazynowania energii ze źródeł odnawialnych zgodnie z art. 41 rozporządzenia nr 651/2014, 3) wytwarzania lub magazynowania energii cieplnej w ramach efektywnego energetycznie systemu ciepłowniczego i chłodniczego zgodnie z art. 46 rozporządzenia nr 651/2014. Rozporządzenie określa także podmioty udzielające pomocy i wskazuje, że są to: 1) instytucja odpowiedzialna za realizację inwestycji albo 2) jednostka wspierająca plan rozwojowy.

Samorząd województwa może być w szczególności jednostką wspierającą plan rozwojowy, to jest podmiotem, któremu została powierzona realizacja części zadań związanych z realizacją inwestycji. Zatem wskazany akt stanowi podstawę potencjalnego instrumentu wsparcia dla Województwa Śląskiego. Pomoc jest udzielana na projekty inwestycyjne wybrane zgodnie z warunkami określonymi w art. 141z ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Pomoc jest udzielana w formie dotacji, o której mowa w art. 5 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 651/2014.

3.9 Instrumenty w obszarze polityki przemysłowej opartej na gospodarce o obiegu zamkniętym

Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 7 grudnia 2023 r. w sprawie udzielania pomocy inwestycyjnej na efektywne gospodarowanie zasobami i wspieranie przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. poz. 2664) określa szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania przedsiębiorcom, w ramach regionalnych programów na lata 2021–2027, następujących rodzajów pomocy: 1) pomocy inwestycyjnej na efektywne gospodarowanie zasobami i wspieranie przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym, 2) pomocy na badania i usługi doradcze dotyczące ochrony środowiska i kwestii energetycznych – zwanych dalej „pomocą”, do których mają zastosowanie przepisy rozporządzenia nr 651/2014.

Jak wynika z treści analizowanego rozporządzenia, podmiotami udzielającymi pomocy są instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące lub instytucje wdrażające, o których mowa w art. 30 ust. 2 ustawy wdrożeniowej, zatem przedmiotowe rozporządzenie jest podstawą instrumentu wsparcia przez Województwo Śląskie dla przedsiębiorców.

Pomoc ma na celu wspieranie rozwoju gospodarczego i społecznego województwa objętego regionalnym programem na lata 2021–2027 i jest udzielana na: 1) inwestycje z zakresu efektywnego gospodarowania zasobami i wspierające przechodzenie na gospodarkę o obiegu zamkniętym, o których mowa w art. 47 ust. 2 lit. a–d rozporządzenia nr 651/2014, to jest: a) inwestycje poprawiające efektywne gospodarowanie zasobami w drodze jednego albo obu z poniższych działań:- ograniczenie netto ilości zasobów zużywanych do produkcji danej ilości produktu w porównaniu z wcześniej istniejącym procesem produkcji stosowanym przez beneficjenta lub z alternatywnymi projektami lub działaniami wymienionymi w ust. 7. Zużywane zasoby obejmują wszystkie zużywane zasoby materialne, z wyjątkiem energii, a ograniczenie określa się w drodze pomiaru lub oszacowania zużycia przed wdrożeniem środka pomocy i po jego wdrożeniu, z uwzględnieniem wszelkich korekt

w zakresie warunków zewnętrznych mogących wpływać na zużycie zasobów, - zastąpienie pierwotnych surowców lub substratów surowcami lub substratami wtórnymi (ponownie użytymi lub pochodzącymi z odzysku, w tym z recyklingu); b) inwestycje w zapobieganie wytwarzaniu odpadów i ograniczenie ich wytwarzania, przygotowanie do ponownego użycia, dekontaminację i recykling odpadów wytwarzanych przez beneficjenta lub inwestycje w przygotowanie do ponownego użycia, dekontaminację i recykling odpadów wytwarzanych przez osoby trzecie, które to odpady w przeciwnym razie zostałyby niewykorzystane, unieszkodliwione lub przetworzone zgodnie ze sposobem przetwarzania, który znajduje się niżej w kolejności priorytetów hierarchii postępowania z odpadami lub prowadziłby do niższej jakości produktu recyklingu; c) inwestycje w zbiórkę, sortowanie, dekontaminację, przetwarzanie wstępne i przetwarzanie innych produktów, materiałów lub substancji wytwarzanych przez beneficjenta lub przez osoby trzecie, które w przeciwnym razie zostałyby niewykorzystane lub wykorzystane w mniej zasobooszczędny sposób; d) inwestycje w selektywną zbiórkę i sortowanie odpadów w celu ich przygotowania do ponownego użycia lub recyklingu. 2) badania i usługi doradcze dotyczące ochrony środowiska i kwestii energetycznych bezpośrednio związane z inwestycjami, o których mowa w pkt 1, zgodnie z art. 49 rozporządzenia nr 651/2014.

Pomoc jest udzielana w formie: a) dotacji, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 651/2014, b) pożyczek, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 651/2014, udzielanych na warunkach określonych w tym przepisie.

Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 20 października 2023 r. w sprawie udzielania pomocy dla klastrów innowacyjnych w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. poz. 2321) określa szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania przedsiębiorcom, w ramach regionalnych programów na lata 2021–2027, następujących rodzajów pomocy dla klastrów innowacyjnych: 1) pomocy inwestycyjnej, 2) pomocy operacyjnej.

Według treści rozporządzenia podmiotami udzielającymi pomocy są instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące lub instytucje wdrażające, o których mowa w

art. 30 ust. 2 ustawy wdrożeniowej. Zatem ten akt jest podstawą instrumentu wsparcia przez Województwo Śląskie (zarząd województwa) dla przedsiębiorców.

Pomoc ma na celu wspieranie rozwoju gospodarczego i społecznego województwa objętego regionalnym programem na lata 2021–2027. Pomoc jest udzielana w formie dotacji, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 651/2014. Pomoc jest udzielana: a) właścicielowi klastra innowacyjnego na modernizację klastra innowacyjnego, b) operatorowi klastra innowacyjnego na prowadzenie działalności klastra innowacyjnego.

Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 27.09.2023 r. w sprawie udzielania pomocy inwestycyjnej na infrastrukturę testowo-doświadczalną w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. poz. 2146) określa szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania przedsiębiorcom, w ramach regionalnych programów na lata 2021–2027, pomocy inwestycyjnej na infrastrukturę testowo-doświadczalną, a także podmioty udzielające tej pomocy.

Przez infrastrukturę testowo-doświadczalną rozumie się obiekty, sprzęt, zdolności i zasoby, na przykład stanowiska badawcze, linie pilotażowe, instalacje demonstracyjne, obiekty badawcze lub żywe laboratoria, oraz powiązane usługi wsparcia wykorzystywane głównie przez przedsiębiorstwa.

Podmiotami udzielającymi pomocy są instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące lub instytucje wdrażające, o których mowa w art. 30 ust. 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027. Zatem ten akt jest podstawą instrumentu wsparcia przez Województwo Śląskie (zarząd województwa) dla przedsiębiorców.

Pomoc jest udzielana w formie: a) dotacji, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 651/2014, b) pożyczek, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 651/2014, udzielanych na warunkach określonych w tym przepisie

na wybudowanie lub modernizację infrastruktury testowo-doświadczalnej (koszty inwestycji w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne).

Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 28.07.2023 r. w sprawie udzielania pomocy szkoleniowej w zakresie celu polityki CP1 oraz celu szczegółowego Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz. U. poz. 1649) określa szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania przedsiębiorcom pomocy szkoleniowej, do której mają zastosowanie przepisy rozporządzenia nr 651/2014 w zakresie: 1) CP1, o którym mowa w art. 3 ust. 1 lit. a rozporządzenia EFRR i Funduszu Spójności; 2) zmniejszania dysproporcji w poziomach rozwoju różnych regionów w Unii oraz do zmniejszania zacofania regionów najmniej uprzywilejowanych poprzez udział w dostosowaniu strukturalnym regionów opóźnionych w rozwoju oraz w przekształcaniu upadających regionów przemysłowych, w tym poprzez wspieranie zrównoważonego rozwoju i podejmowanie wyzwań środowiskowych, a także podmioty udzielające tej pomocy.

CP-1 oznacza szczegółowy cel EFRR i Funduszu Spójności określony jako bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej poprzez: 1) rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii; 2) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych; 3) wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne; 4) rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości; 5) udoskonalanie łączności cyfrowej; 6) wspieranie inwestycji przyczyniających się do realizacji celów Platformy na rzecz Technologii Strategicznych dla Europy (STEP), o których mowa w art. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/795.

Podmiotami udzielającymi pomocy są instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące lub instytucje wdrażające, o których mowa w art. 30 ust. 2 ustawy

wdrożeniowej, zatem przedmiotowy akt jest podstawą instrumentu wsparcia ze strony WŚ (zarząd województwa) wobec przedsiębiorców.

Pomoc jest udzielana w formie: a) dotacji, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 651/2014, b) pożyczek, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 651/2014.

Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 12 lipca 2023 r. w sprawie udzielania pomocy na wspieranie innowacyjności oraz na innowacje procesowe i organizacyjne w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz. U. poz. 1487) określa szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania przedsiębiorcom, w ramach regionalnych programów na lata 2021–2027, następujących rodzajów pomocy: 1) pomocy na wspieranie innowacyjności, 2) pomocy na innowacje procesowe i organizacyjne.

Innowacja procesowa polega na wdrożeniu nowej lub znacznie udoskonalonej metody produkcji lub dostarczania towarów i usług, w tym znacznej zmianie w obrębie technik, sprzętu lub oprogramowania, na poziomie przedsiębiorstwa (na poziomie grupy w danym sektorze przemysłu w EOG), na przykład dzięki wykorzystaniu nowatorskich lub innowacyjnych technologii lub rozwiązań cyfrowych.

Innowacja organizacyjna polega na wdrożeniu nowej metody organizacyjnej na poziomie przedsiębiorstwa (na poziomie grupy w danym sektorze przemysłu w EOG), organizacji pracy lub stosunków z podmiotami zewnętrznymi, np. dzięki wykorzystaniu nowatorskich lub innowacyjnych technologii cyfrowych.

Podmiotami udzielającymi pomocy są instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące lub instytucje wdrażające, o których mowa w art. 30 ust. 2 ustawy wdrożeniowej, zatem akt ten stanowi podstawę instrumentu wsparcia ze strony Województwa Śląskiego dla przedsiębiorców.

Pomoc jest udzielana w formie: a) dotacji, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 651/2014, b) pożyczek, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 651/2014.

Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 26 stycznia 2023 r. w sprawie udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej ze środków Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. poz. 280) określa szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania przedsiębiorcom regionalnej pomocy inwestycyjnej ze środków Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, o którym mowa w rozporządzeniu FST.

Pomoc może być udzielana na obszarach wybranych do objęcia wsparciem z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w ramach terytorialnego planu sprawiedliwej transformacji, o którym mowa w art. 11 rozporządzenia FST, należących do województw objętych regionalnymi programami: Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021–2027, Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021–2027, Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027, Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027 oraz Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027.

Podmiotami udzielającymi pomocy mogą być instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące lub instytucje wdrażające, o których mowa w art. 30 ust. 2 ustawy wdrożeniowej, zatem akt ten stanowi podstawę instrumentu wsparcia ze strony Województwa Śląskiego dla przedsiębiorców.

Pomoc ma na celu łagodzenie skutków transformacji w dążeniu do osiągnięcia neutralności klimatycznej Unii Europejskiej przez finansowanie dywersyfikacji i modernizacji lokalnej gospodarki oraz łagodzenie negatywnych skutków dla zatrudnienia na obszarach wybranych do objęcia wsparciem z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i jest udzielana na inwestycję początkową.

Przez inwestycję początkową rozumie się: 1) inwestycję w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne związane z co najmniej jednym z poniższych:

a) utworzeniem nowego zakładu, b) zwiększeniem zdolności produkcyjnej istniejącego zakładu, c) dywersyfikacją produkcji zakładu poprzez wprowadzenie produktów lub usług dotąd niewytwarzanych lub nieświadczonych przez ten zakład lub d) zasadniczą zmianą całościowego procesu produkcji produktu lub produktów, których dotyczy inwestycja w ten zakład; 2) nabycie aktywów należących do zakładu, który został zamknięty lub zostałby zamknięty, gdyby zakup nie nastąpił. Samo nabycie akcji lub udziałów przedsiębiorstwa nie stanowi inwestycji początkowej.

Pomoc może być udzielana w formie: 1) dotacji, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 651/2014; 2) pożyczki, o której mowa w art. 5 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 651/2014; 3) gwarancji, o której mowa w art. 5 ust. 2 lit. c rozporządzenia nr 651/2014; 4) poręczenia, o którym mowa w tytule XXXII księgi trzeciej ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 202r r. poz.1061), spełniającego warunki gwarancji w rozumieniu art. 2 pkt 67 rozporządzenia nr 651/2014.

Pomoc może być udzielona przedsiębiorcy na podstawie umowy albo porozumienia, o którym mowa w art. 2 pkt 32 lit. b ustawy wdrożeniowej, albo decyzji o dofinansowaniu projektu w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy wdrożeniowej.

Pomoc jest udzielana do dnia określonego w art. 58 ust. 4 zdanie drugie rozporządzenia nr 651/2014 w związku z art. 59 rozporządzenia nr 651/2014

Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 7 października 2022 r. w sprawie udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach celu polityki CP1 w zakresie wzmocnienia trwałego wzrostu i konkurencyjności mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców oraz tworzenia miejsc pracy w mikroprzedsiębiorstwach, małych i średnich przedsiębiorstwach, w tym poprzez inwestycje produkcyjne w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. poz. 2150) określa szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania przedsiębiorcom, w ramach regionalnych programów na lata 2021–2027, regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach celu polityki CP1 (iii), o którym mowa w art. 3 ust. 1

lit. a ppkt iii rozporządzenia EFRR i Funduszu Spójności, oraz podmioty udzielające tej pomocy.

Pomoc jest ukierunkowana na wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne.

Podmiotami udzielającymi pomocy mogą być instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące lub instytucje wdrażające, o których mowa w art. 30 ust. 2 ustawy wdrożeniowej, zatem akt ten stanowi podstawę instrumentu wsparcia ze strony Województwa Śląskiego (zarząd województwa) dla przedsiębiorców.

Pomoc może być udzielana w formie: 1) dotacji, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 651/2014; 2) pożyczki, o której mowa w art. 5 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 651/2014; 3) gwarancji, o której mowa w art. 5 ust. 2 lit. c rozporządzenia nr 651/2014; 4) poręczenia, o którym mowa w tytule XXXII księgi trzeciej ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2024 r. poz. 1061), spełniającego warunki gwarancji w rozumieniu art. 2 pkt 67 rozporządzenia nr 651/2014.

Pomoc jest udzielana do dnia określonego w art. 58 ust. 4 zdanie drugie rozporządzenia nr 651/2014 w związku z art. 59 rozporządzenia nr 651/2014.

Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 11 października 2022 r. w sprawie udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach programów regionalnych na lata 2021-2027 (Dz.U. poz. 2743) określa szczegółowe przeznaczenie, warunki i tryb udzielania przedsiębiorcom, w ramach regionalnych programów na lata 2021–2027, regionalnej pomocy inwestycyjnej w zakresie celów polityki, o których mowa w art. 3 ust. 1 lit. a ppkt i, ii, iv i v rozporządzenia EFRR i Funduszu Spójności.

Pomoc jest ukierunkowana na: 1) rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii, 2) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i

instytucji publicznych, 3) rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości, 4) udoskonalanie łączności cyfrowej. Podmiotami udzielającymi pomocy mogą być instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące lub instytucje wdrażające, o których mowa w art. 30 ust. 2 ustawy wdrożeniowej, zatem akt ten stanowi podstawę instrumentu wsparcia ze strony Województwa Śląskiego (zarząd województwa) dla przedsiębiorców.

Pomoc ma na celu wspieranie rozwoju gospodarczego i społecznego województwa objętego regionalnym programem na lata 2021–2027 i jest udzielana na inwestycję początkową.

Pomoc może być udzielana w formie: 1) dotacji, o których mowa w art. 5 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 651/2014; 2) pożyczki, o której mowa w art. 5 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 651/2014; 3) gwarancji, o której mowa w art. 5 ust. 2 lit. c rozporządzenia nr 651/2014; 4) poręczenia, o którym mowa w tytule XXXII księgi trzeciej ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2024 r. poz. 1061), spełniającego warunki gwarancji w rozumieniu art. 2 pkt 67 rozporządzenia nr 651/2014.

Zgodnie z art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1587 ze zm.) Sejmik województwa uchwała wojewódzki plan gospodarki odpadami opracowany przez zarząd województwa. Plany gospodarki odpadami zawierają: 1) analizę aktualnego stanu gospodarki odpadami na obszarze, dla którego jest sporządzany plan, w tym: a) informacje o istniejących środkach służących zapobieganiu powstawaniu odpadów i ocenę ich użyteczności, b) informacje o rodzajach odpadów, ich ilości i źródłach ich powstawania, c) informacje o rodzajach i ilości odpadów poddawanych poszczególnym procesom odzysku, również w instalacjach położonych poza terytorium kraju, d) informacje o rodzajach i ilości odpadów poddawanych poszczególnym procesom unieszkodliwiania, również w instalacjach położonych poza terytorium kraju, e) informacje o istniejących systemach gospodarowania odpadami, w tym zbierania odpadów, f) informacje o rodzajach, rozmieszczeniu i mocy przerobowej istniejących

i istotnych dla systemu gospodarki odpadami instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym o rozwiązaniach dotyczących olejów odpadowych, odpadów niebezpiecznych, odpadów komunalnych, odpadów zawierających znaczne ilości surowców najistotniejszych z ekonomicznego punktu widzenia, których dostawy są obarczone wysokim ryzykiem, zwanych dalej „surowcami krytycznymi”, lub innych strumieni odpadów, g) informacje o problemach w zakresie gospodarki odpadami, w tym ocenę: konieczności zamknięcia istniejących instalacji gospodarowania odpadami i potrzeby budowy dodatkowej infrastruktury gospodarowania odpadami zgodnie z zasadą bliskości oraz konieczności realizacji inwestycji w celu zaspokojenia istniejących potrzeb – jeżeli jest to uzasadnione, istniejących systemów zbierania odpadów, w tym rodzajów odpadów objętych tymi systemami i terytorialnego zakresu selektywnego zbierania odpadów, środków służących poprawie funkcjonowania tych systemów oraz potrzeby stworzenia nowych systemów zbierania odpadów, – uwzględniając – jeżeli to konieczne, podstawowe informacje związane z obszarem, dla którego jest sporządzany plan gospodarki odpadami, w szczególności położenie geograficzne, sytuację demograficzną, sytuację gospodarczą oraz warunki glebowe, hydrogeologiczne i hydrologiczne, mogące mieć wpływ na lokalizację instalacji gospodarowania odpadami, h) ocenę inwestycji i środków finansowych, w tym w odniesieniu do jednostek samorządu terytorialnego, niezbędnych do zaspokojenia potrzeb, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 1 lit. g tiret pierwsze ustawy o odpadach, i) informacje o środkach mających na celu przeciwdziałanie umieszczaniu odpadów nadających się do poddania recyklingowi lub innemu odzyskowi, w szczególności odpadów komunalnych, na składowisku, z wyjątkiem odpadów, których składowanie zapewnia wynik najlepszy dla środowiska, j) informacje o środkach na rzecz zwalczania zaśmiecania środowiska lądowego i morskiego oraz przeciwdziałania temu zaśmiecaniu i usuwaniu wszystkich rodzajów odpadów, k) jakościowe lub ilościowe wskaźniki i cele, w tym dotyczące ilości wytworzonych odpadów i ich przetwarzania oraz odpadów komunalnych unieszkodliwianych lub poddawanych procesowi odzysku energii;

2) prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami, w tym wynikające ze zmian demograficznych i gospodarczych; 3) przyjęte cele w zakresie gospodarki odpadami z podaniem terminów ich osiągnięcia, w tym cele dotyczące zapobiegania

powstawaniu odpadów i ograniczania ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowisko odpadów; 4) kierunki działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz kształtowania systemu gospodarki odpadami, podejmowanych dla osiągnięcia celów, o których mowa w pkt 3, w tym: a) rozwiązania dotyczące olejów odpadowych, odpadów niebezpiecznych, odpadów komunalnych, odpadów zawierających znaczne ilości surowców krytycznych oraz innych strumieni odpadów, b) określenie polityki w zakresie gospodarki odpadami wraz z planowanymi technologiami i metodami jej realizacji lub polityki w zakresie postępowania z odpadami stwarzającymi problemy z ich zagospodarowaniem, w tym: – środki, jakie należy zastosować, aby udoskonalić z punktu widzenia ochrony środowiska przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inny niż recykling odzysk oraz unieszkodliwianie odpadów, – środki zachęcające do selektywnego zbierania bioodpadów w celu ich kompostowania, fermentacji lub przetwarzania w inny sposób, który zapewnia wysoki poziom ochrony środowiska, stosowania bezpiecznych dla środowiska materiałów wyprodukowanych z bioodpadów, przy zachowaniu wysokiego poziomu ochrony życia i zdrowia ludzi oraz środowiska, c) informacje dotyczące kryteriów lokalizacji instalacji gospodarowania odpadami oraz mocy przerobowych przyszłych instalacji unieszkodliwiania odpadów lub istotnych dla systemu gospodarki odpadami instalacji odzysku – jeżeli jest to konieczne; 5) kierunki działań w celu zapobiegania powstawaniu odpadów z produktów, w tym opakowań jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych, oraz działania służące zmniejszeniu stosowania produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych wymienionych w załączniku nr 6 do ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 433) będących opakowaniami; 6) harmonogram, określenie wykonawców i sposobu finansowania oraz przewidywane koszty zadań wynikających z przyjętych kierunków działań, o których mowa w pkt 4; 7) informację o strategicznej ocenie oddziaływania planu na środowisko; 8) ocenę, w jaki sposób plan wspiera działania zmierzające do osiągnięcia celów i spełnienia wymagań wynikających z przepisów prawa Unii Europejskiej w zakresie gospodarki odpadami; 9) określenie sposobu monitoringu i oceny wdrażania planu pozwalającego na określenie sposobu oraz stopnia realizacji celów i zadań zdefiniowanych w planie;

10) streszczenie w języku niespecjalistycznym. Plany gospodarki odpadami mogą zawierać, z uwzględnieniem uwarunkowań geograficznych i obszaru objętego planem, następujące informacje: 1) opis aspektów organizacyjnych związanych z gospodarowaniem odpadami, w tym opis podziału odpowiedzialności pomiędzy podmioty publiczne i prywatne zajmujące się gospodarowaniem odpadami; 2) ocenę użyteczności i przydatności stosowania instrumentów ekonomicznych i innych instrumentów do rozwiązywania problemów związanych z gospodarką odpadami, z uwzględnieniem potrzeby utrzymywania niezakłóconego funkcjonowania rynku wewnętrznego; 3) dane dotyczące kampanii informacyjnych i informowania społeczeństwa lub określonej grupy osób w zakresie gospodarki odpadami; 4) informacje dotyczące skażonych miejsc unieszkodliwiania odpadów i środków podjętych dla ich przywrócenia do stanu pozwalającego na ich gospodarcze wykorzystanie; 5) kwestie specyficzne związane z gospodarką odpadami, wynikające z uwarunkowań dotyczących obszaru, dla którego jest sporządzany plan. Wojewódzkie plany gospodarki odpadami, zawierają oprócz ww. elementów: 1) wskazanie instalacji komunalnych na obszarze województwa; 2) plan zamykania instalacji niespełniających wymagań ochrony środowiska, których modernizacja nie jest możliwa z przyczyn technicznych lub nie jest uzasadniona z przyczyn ekonomicznych.

Warunkiem dopuszczalności finansowania budowy, rozbudowy lub modernizacji instalacji przeznaczonych do przetwarzania odpadów komunalnych ze środków Unii Europejskiej lub funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej jest ich ujęcie w planie inwestycyjnym, o którym mowa w art. 35a ustawy o odpadach; warunek ten nie dotyczy instalacji do recyklingu odpadów. Zgodnie z art. 35a ust. 1 ustawy o odpadach plan inwestycyjny określa potrzebną infrastrukturę dotyczącą odpadów komunalnych wraz z mocami przerobowymi, służącą zapobieganiu powstawaniu tych odpadów oraz gospodarowaniu tymi odpadami, zapewniającą osiągnięcie celów wyznaczonych w przepisach, o których mowa w art. 35 ust. 8 ustawy o odpadach. Plan inwestycyjny zawiera w szczególności: 1) wskazanie planowanych inwestycji; 2) oszacowanie kosztów planowanych inwestycji oraz wskazanie źródeł ich finansowania; 3) harmonogram realizacji planowanych inwestycji. Projekt planu

inwestycyjnego podlega uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw klimatu. Plan inwestycyjny stanowi załącznik do wojewódzkiego planu gospodarki odpadami.

Artykuł 37 ustawy o odpadach wskazuje, że plany gospodarki odpadami podlegają aktualizacji nie rzadziej niż co 6 lat. Aktualizacja polega na zmianie planu gospodarki odpadami co najmniej w zakresie wskazanym w art. 35 ust. 1, 3 i 4 i art. 35a ust. 1 i 2 ustawy o odpadach albo na uchwaleniu nowego planu gospodarki odpadami. Zarząd województwa przedkłada projekt zaktualizowanego wojewódzkiego planu gospodarki odpadami, w celu uchwalenia, sejmikowi województwa, nie później niż na miesiąc przed upływem terminu jego aktualizacji.

Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2023-2028 stanowi aktualizację Planu gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2016-2022 przyjętego Uchwałą Nr V/37/7/2017 z dnia 24 kwietnia 2017 r. podjętą przez Sejmik Województwa Śląskiego i wg najlepszej wiedzy na dzień sporządzania analizy pozostaje w sferze projektowej.

Możliwości wsparcia dla jednostek samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorstw w związku z postępującym procesem sprawiedliwej transformacji regionu przez szeroko rozumiany Samorząd Województwa Śląskiego daje ustawa Prawo ochrony środowiska poprzez samorządową osobę prawną jaką jest wojewódzki fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej (art. 400 ust. 2 tej ustawy). Celem działania wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej jest finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w zakresie: 1) przedsięwzięć związanych z ochroną wód; 2) przedsięwzięć związanych z wdrożeniem programu działań, o którym mowa w art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1478 ze zm.) 3) wspomaganie realizacji zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym dotyczących instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej, zaopatrzenia ludności w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz instalacji i urządzeń służących ponownemu wykorzystaniu wód; 4) wspomaganie realizacji zadań przeciwdziałających nielegalnemu przemieszczaniu odpadów, w tym tworzenia miejsc spełniających

warunki magazynowania odpadów, o których mowa w art. 24a ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach; 5) działań z zakresu zagospodarowania odpadów nielegalnie przemieszczonych, w przypadkach, o których mowa w art. 23-25 rozporządzenia (WE) nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz.U. UE L 190 z 12.07.2006, str. 1); 6) kosztów gospodarowania odpadami z wypadków, o których mowa w ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach; 6) przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami; 7) wykonywania badań i pomiarów związanych z odpadami przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska oraz badań laboratoryjnych w zakresie zawartości metali ciężkich w bateriach lub akumulatorach przez Inspekcję Handlową; 8) finansowania w całości lub w części wpisów w sprawach prowadzonych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska przed sądami administracyjnymi; 9) kosztów usunięcia odpadów i gospodarowania nimi w przypadku, o którym mowa w art. 26a ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach; 10) kosztów przeprowadzania czynności, o których mowa w art. 10b ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2024 r. poz. 54 ze zm.), i kontroli, o których mowa w art. 9 ust. 1 tej ustawy, w tym pobierania próbek oraz wykonywania pomiarów i analiz na potrzeby działań kontrolnych, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2a lit. a, na zasadach określonych w art. 28f ust. 3 i 4 tej ustawy; 11) kosztów usunięcia odpadów i gospodarowania nimi w przypadku, o którym mowa w art. 26a ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach; 12) przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi, z wyłączeniem remediacji polegających na samooczyszczaniu; 13) przedsięwzięć związanych z niepolegającą na samooczyszczaniu remediacją historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi, jeżeli obowiązującym do przeprowadzenia remediacji jest regionalny dyrektor ochrony środowiska lub władająca powierzchnią ziemi jednostka samorządu terytorialnego; 14) badań i upowszechniania ich wyników oraz postęp techniczny w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej; 15) rozwoju przemysłu produkcji środków technicznych i aparatury kontrolno-pomiarowej, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej; 16) rozwoju sieci stacji pomiarowych, laboratoriów i ośrodków przetwarzania informacji, służących badaniu stanu środowiska; 17) systemu kontroli wnoszenia przewidzianych ustawą opłat za korzystanie ze środowiska, w

szczegółności tworzenie baz danych podmiotów korzystających ze środowiska obowiązanych do ponoszenia opłat; 18) wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska, innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła; 19) wspomaganie systemów gromadzenia i przetwarzania danych związanych z dostępem do informacji o środowisku; 20) działań polegających na zapobieganiu i likwidowaniu poważnych awarii oraz szkód górniczych, a także ich skutków; 21) prowadzenia obserwacji terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy; 22) przeciwdziałania klęskom żywiołowym i likwidowanie ich skutków dla środowiska; 23) zapobiegania skutkom zanieczyszczenia środowiska lub usuwanie tych skutków, w przypadku gdy nie można ustalić podmiotu za nie odpowiedzialnego; 24) zapobiegania wprowadzaniu do środowiska i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się w środowisku inwazyjnych gatunków obcych w rozumieniu art. 3 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych (Dz.U. UE L 317, s. 35, z ze zm.) 25) działań związanych z poprawą stanu środowiska na wielkoobszarowych terenach zdegradowanych, o których mowa w ustawie z dnia 16 czerwca 2023 r. o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych (Dz.U. poz. 1719); 26) w zakresie przedsięwzięć związanych z ochroną powietrza; 27) wspomaganie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii; 28) wspomaganie ekologicznych form transportu; 29) działań z zakresu rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałujących na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności prowadzenie gospodarstw rolnych produkujących metodami ekologicznymi położonych na obszarach podlegających ochronie na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.); opracowywanie audytów krajobrazowych, 30) działania związane z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami; 31) opracowywanie planów ochrony dla obszarów podlegających ochronie na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o

ochronie przyrody oraz prowadzenie monitoringu przyrodniczego; 32) przedsięwzięcia związane z ochroną i przywracaniem chronionych gatunków roślin lub zwierząt; 33) przedsięwzięć związanych z ochroną przyrody, w tym urządzenie i utrzymanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków; 34) zadania związane ze zwiększaniem lesistości kraju oraz zapobieganiem szkodom w lasach i likwidacją tych szkód, spowodowanych przez czynniki biotyczne i abiotyczne; 35) profilaktykę zdrowotną dzieci zamieszkałych na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska; 36) zadań związanych z racjonalnym wykorzystaniem żywności oraz przeciwdziałaniem jej marnowaniu; 37) edukacji ekologicznej oraz propagowania działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju; 38) przygotowywanie i obsługę konferencji krajowych i międzynarodowych z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej; 39) działań z zakresu gromadzenia i rozpowszechniania informacji o najlepszych dostępnych technikach oraz działań związanych z rejestracją i analizą wniosków o wydanie pozwolenia zintegrowanego i wydanych pozwoleń zintegrowanych, o których mowa w art. 206 i 212 ustawy Prawo ochrony środowiska; 40) opracowywania i wdrażania nowych technik i technologii w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w szczególności dotyczących ograniczania emisji i zużycia wody, a także efektywnego wykorzystywania paliw; 41) wydatków na nabywanie, utrzymanie, obsługę i zabezpieczenie specjalistycznego sprzętu i urządzeń technicznych, służących wykonywaniu działań na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej; 42) wojewódzkie programy ochrony środowiska, programy ochrony powietrza, plany działań krótkoterminowych, programy ochrony przed hałasem, programy ochrony i rozwoju zasobów wodnych, plany gospodarki odpadami, plany gospodarowania wodami oraz krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych, a także wspomaganie realizacji i systemu kontroli tych programów i planów; 43) zadań służących wsparciu polskich technologii środowiskowych w kraju i za granicą, będących elementami polityki ochrony środowiska i pozostających w kompetencji ministra właściwego do spraw klimatu; 44) współfinansowania projektów inwestycyjnych, kosztów operacyjnych i działań realizowanych z udziałem środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi; 36) przygotowywania dokumentacji przedsięwzięć z

zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, które mają być współfinansowane ze środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi; 45) współfinansowania projektów inwestycyjnych, kosztów operacyjnych i działań realizowanych z udziałem środków bezzwrotnych pozyskiwanych w ramach współpracy z organizacjami międzynarodowymi oraz współpracy dwustronnej; 46) współfinansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych na zasadach określonych w ustawie z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1637); 47) przedsięwzięć związanych z wdrażaniem i funkcjonowaniem systemu ekzarządzania i audytu (EMAS) ⁵¹ oraz systemu weryfikacji technologii środowiskowych (ETV) ⁵² ; 48) finansowania, w części, funkcjonowania azyli dla zwierząt w rozumieniu art. 5 pkt 1e ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz Centralnego Azylu dla Zwierząt, o którym mowa w ustawie z dnia 4 listopada 2022 r. o Centralnym Azylu dla Zwierząt (Dz.U. poz. 2375); 49) innych zadań służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikających z zasady zrównoważonego rozwoju i zgodne z polityką ochrony środowiska.

Finansowanie działalności wojewódzkich funduszy odbywa się przez: 1) udzielanie oprocentowanych pożyczek, w tym pożyczek przeznaczonych na zachowanie płynności finansowej; 2) udzielanie dotacji, w tym: a) dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych, b) dokonywanie częściowych spłat kapitału kredytów bankowych, c) dopłaty do oprocentowania lub ceny wykupu obligacji, e) dopłaty do rat lub innych opłat ustalanych w umowach leasingu w rozumieniu przepisów art. 23a pkt 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 226 ze zm.) i art. 17a pkt 1 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 232 ze zm.).

51 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1221/2009 z dnia 25 listopada 2009r. w sprawie dobrowolnego udziału organizacji w systemie ekzarządzania i audytu we Wspólnocie (EMAS), uchylające rozporządzenie (WE) nr 761/2001 oraz decyzje Komisji 2001/681/WE i 2006/193/WE (Dz.U. UE L. z 2009 r. Nr 342, s. 1 ze zm.):

52 ETV – Environmental Technology Verification;

Wsparcie w formach opisanych we wskazanej ustawie realizowane jest zarówno ze źródeł unijnych, krajowych jak i samorządowych.

3.10 Instrumenty w obszarze rynku pracy

Wsparcie w postępującej transformacji regionu śląskiego szczególnie skupiać się musi na wsparciu przedsiębiorstw i jednostek samorządu terytorialnego. Jak wskazano wyżej, kluczowe działania winny zasadzać się na wsparciu przedsiębiorstw, których dotknie transformacja ze względu na to, że ich działalność opiera się na wydobywaniu węgla i produkcji energii konwencjonalnej.

W związku z tym konieczne jest wsparcie przedsiębiorstw i jednostek samorządu terytorialnego w aspekcie promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy. Jak wskazał ustawodawca w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 475 ze zm., zwanej dalej ustawą o promocji zatrudnienia), zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej są realizowane na podstawie uchwalanego przez Radę Ministrów Krajowego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia, zawierającego zasady realizacji Europejskiej Strategii Zatrudnienia, zwanego dalej „Krajowym Planem Działań”, oraz w oparciu o inicjatywy samorządów terytorialnych, w tym samorządu województwa. Oczywiście rozwiązania te nie dotyczą wyłącznie osób, które mierzą się lub mogą mierzyć się z bezrobociem wywołanym transformacją energetyczną, ale mając na uwadze trwający proces transformacji, dotychczasowe doświadczenia Województwa Śląskiego mogą posłużyć wsparciu przedsiębiorstwom i jednostkom samorządu lokalnego, wykorzystując ustawowo zapewniony udział organów Samorządu Województwa poprzez m.in. przygotowywanie corocznie regionalnego planu działań na rzecz zatrudnienia określający priorytetowe grupy bezrobotnych i osób wymagających wsparcia oraz dokonuje podziału środków, o czym mowa będzie w dalszej części opracowania.

Projekt Krajowego Planu Działań przygotowuje minister właściwy do spraw pracy przy współudziale w szczególności: ministra właściwego do spraw gospodarki,

ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, ministra właściwego do spraw rozwoju wsi oraz ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego. Krajowy Plan Działań określa w szczególności: cele i kierunki działań zgodne z priorytetami polityki państwa w dziedzinie rynku pracy; przewidywaną wysokość środków finansowych, w tym Funduszu Pracy oraz budżetu państwa, na dofinansowanie działań wynikających z Krajowego Planu Działań; wskaźniki efektywności Krajowego Planu Działań. Samorząd województwa na podstawie Krajowego Planu Działań, uwzględniając strategię rozwoju województwa, w tym w zakresie polityki społecznej, o których mowa w przepisach o samorządzie województwa i przepisach o pomocy społecznej, przygotowuje corocznie regionalny plan działań na rzecz zatrudnienia, określający priorytetowe grupy bezrobotnych i osób wymagających wsparcia – po zasięgnięciu opinii powiatów wchodzących w skład województwa oraz wojewódzkiej rady dialogu społecznego, o której mowa w ustawie z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2232, ze zm.).

Do zadań samorządu województwa w zakresie polityki rynku pracy należy:

- 1) określanie i koordynowanie regionalnej polityki rynku pracy i rozwoju zasobów ludzkich w odniesieniu do krajowej polityki rynku pracy przez przygotowanie i realizację regionalnego planu działań na rzecz zatrudnienia;
- 2) podział posiadanych środków Funduszu Pracy, z uwzględnieniem kierunków i priorytetów określonych w regionalnym planie działań na rzecz zatrudnienia, na działania na rzecz promocji zatrudnienia, rozwoju zasobów ludzkich i aktywizacji bezrobotnych;
- 3) realizacja zadań związanych z Krajowym Funduszem Szkoleniowych, w szczególności podział środków Krajowego Funduszu Szkoleniowego pomiędzy powiatowe urzędy pracy, z uwzględnieniem priorytetów określonych przez ministra właściwego do spraw pracy, w porozumieniu z Radą Rynku Pracy;
- 4) opracowywanie badań i analiz rynku pracy, w tym prowadzenie monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych oraz badanie zapotrzebowania na pracę w celu podniesienia efektywności prowadzonych działań na rzecz wzrostu i promocji zatrudnienia;
- 5) współdziałanie z wojewódzką radą rynku pracy w określaniu i realizacji regionalnej polityki rynku pracy i rozwoju

zasobów ludzkich; 6) programowanie i wykonywanie zadań realizowanych przy współfinansowaniu Europejskiego Funduszu Społecznego lub Europejskiego Funduszu Społecznego Plus przez: a) wykonywanie zadań wynikających z programów, o których mowa w przepisach o Narodowym Planie Rozwoju, przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przepisach o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, b) inicjowanie i realizowanie badań i analiz wykorzystywanych w działaniach realizowanych przez urzędy pracy; 7) koordynowanie na terenie województwa realizacji programów aktywizacji zawodowej finansowanych z rezerwy Funduszu Pracy pozostającej w dyspozycji ministra właściwego do spraw pracy; 8) inicjowanie i realizowanie projektów pilotażowych; 9) inicjowanie i realizowanie przedsięwzięć mających na celu rozwiązanie lub złagodzenie problemów związanych z planowanymi zwolnieniami grup pracowników z przyczyn dotyczących zakładu pracy; 10) inicjowanie programów regionalnych i ich realizowanie, w porozumieniu z powiatowymi urzędami pracy; 11) zlecanie działań aktywizacyjnych; 12) realizowanie zadań wynikających z koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego państw, o których mowa w art. 1 ust. 3 pkt 2 lit. a-c, oraz państw, z którymi Rzeczpospolita Polska zawarła dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym, w zakresie świadczeń dla bezrobotnych, w szczególności: a) pełnienie funkcji instytucji właściwej, b) przyjmowanie i rozpatrywanie wniosków bezrobotnych o wydanie odpowiednich dokumentów w sprawach świadczeń z tytułu bezrobocia, c) wydawanie decyzji w sprawach wymienionych w art. 8a; 13) realizowanie zadań wynikających z prawa swobodnego przepływu pracowników między państwami, o których mowa w art. 1 ust. 3 pkt 2 lit. a-c, w szczególności przez: a) wspieranie i realizację działań sieci EURES, w tym koordynowanie realizacji tych działań przez urzędy pracy na terenie województwa, we współpracy z ministrem właściwym do spraw pracy, samorządami powiatowymi oraz innymi podmiotami uprawnionymi do realizacji działań sieci EURES, b) realizowanie zadań związanych z udziałem w partnerstwach transgranicznych EURES, na terenie działania tych partnerstw; 14) realizowanie zadań związanych z międzynarodowym przepływem pracowników, wynikających z odrębnych przepisów, umów międzynarodowych i innych porozumień zawartych z partnerami zagranicznymi; 15) świadczenie poradnictwa zawodowego

oraz jego koordynowanie w publicznych służbach zatrudnienia na terenie województwa; 16) opracowywanie, gromadzenie, aktualizowanie i upowszechnianie informacji zawodowych na terenie województwa; 17) współpraca z ministrem właściwym do spraw pracy w zakresie opracowywania, gromadzenia i aktualizowania informacji zawodowych o charakterze ogólnokrajowym; 18) współpraca na terenie województwa z powiatowymi urzędami pracy w zakresie organizacji szkoleń, przygotowania zawodowego dorosłych i staży w szczególności przez: a) badanie popytu na kwalifikacje i umiejętności zawodowe na wojewódzkim rynku pracy i upowszechnianie wyników tych badań, b) prowadzenie rejestru instytucji szkoleniowych i analiz ich oferty szkoleniowej oraz udostępnianie informacji o tej ofercie, c) wspieranie metodyczne działań powiatowych urzędów pracy w zakresie organizacji szkoleń, przygotowania zawodowego dorosłych i staży, d) prowadzenie analiz skuteczności oddziaływania na rynek pracy szkoleń, przygotowania zawodowego dorosłych i staży oraz upowszechnianie wyników tych analiz, e) prowadzenie dialogu społecznego w zakresie polityki zatrudnienia i kształcenia ustawicznego, popularyzację idei uczenia się przez całe życie i upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie organizacji szkoleń, przygotowania zawodowego dorosłych i staży; 19) organizowanie, prowadzenie i finansowanie wojewódzkich i powiatowych urzędów pracy; szkoleń pracowników wojewódzkich i powiatowych urzędów pracy 20) coroczne określanie i ogłaszanie w wojewódzkim dzienniku urzędowym, w terminie do dnia 30 kwietnia, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiej rady rynku pracy, na podstawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 7 lit. b ustawy o promocji zatrudnienia, oraz klasyfikacji zawodów, o której mowa w art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 ze zm., dalej ustawa - Prawo oświatowe), wykazu zawodów, w których za przygotowanie zawodowe młodocianych pracowników może być dokonywana refundacja, o której mowa w art. 12 ust. 6 ustawy o promocji zatrudnienia, przy uwzględnieniu zapotrzebowania na kwalifikacje i umiejętności na rynku pracy określonego w szczególności w prognozie zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy, o której mowa w art. 46b ust. 1 ustawy Prawo oświatowe; 21) współdziałanie z właściwymi organami oświatowymi, szkołami i szkołami

wyższymi w harmonizowaniu kształcenia i szkolenia zawodowego z potrzebami rynku pracy; 22) współpraca ze szkołami wyższymi w zakresie wsparcia studentów, absolwentów i doktorantów szkół wyższych w wejściu na rynek pracy; 23) prowadzenie rejestru agencji zatrudnienia oraz wydawanie certyfikatów o dokonaniu wpisu do rejestru agencji zatrudnienia; 24) przetwarzanie informacji o bezrobotnych i poszukujących pracy korzystających z pomocy określonej w ustawie; 25) współpraca z ministrem właściwym do spraw pracy w zakresie tworzenia rejestru centralnego; 26) udzielanie informacji o możliwościach i zakresie pomocy określonej w ustawie i świadczonej przez publiczne służby zatrudnienia. Wyżej wspomniane projekty pilotażowe, mogą być realizowane na wniosek marszałka województwa po przedłożeniu informacji charakteryzujących projekt pilotażowy ministrowi właściwemu do spraw pracy i uzyskaniu jego zgody na realizację projektu pilotażowego. Ponadto na wniosek marszałka województwa minister właściwy do spraw pracy może przyznać na realizację projektu pilotażowego środki z rezerwy dysponenta Funduszu Pracy. W celu realizacji zadań ustawowych wojewódzki urząd pracy prowadzi rejestr danych o rynku pracy w województwie, w tym rejestr danych osobowych osób fizycznych.

Opisane wyżej zadania realizowane są przez wojewódzki urząd pracy będący jednostką organizacyjną samorządu województwa. Współdziała także z wojewódzką radą rynku pracy w określaniu i realizacji regionalnej polityki pracy. Urząd koordynuje i świadczy usługi poradnictwa i informacji zawodowej, organizuje międzynarodowe pośrednictwo pracy w ramach sieci EURES⁵³, koordynuje system zabezpieczenia społecznego, prowadzi rejestry instytucji szkoleniowych i agencji zatrudnienia oraz wydaje certyfikaty o dokonaniu wpisu. Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach to również instytucja pośrednicząca w programie Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027. Wojewódzki Urząd Pracy ogłasza też nabory ze środków: Europejskiego Funduszu Społecznego+, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i specjalizuje się w działaniach wspierających rozwój rynku pracy i edukację w obrębie priorytetów: V. Fundusze Europejskie dla rynku pracy, VI. Fundusze Europejskie dla

⁵³ Europejska Sieć Służb Zatrudnienia;

edukacji, VII. Fundusze Europejskie dla społeczeństwa, X. Fundusze Europejskie na transformację.⁵⁴ Sejmik województwa co najmniej raz w roku dokonuje oceny sytuacji na rynku pracy i realizacji zadań w zakresie polityki rynku pracy, co daje narzędzie do monitorowania sytuacji.

Należy też zwrócić uwagę, na fakt, że kwoty środków z Funduszu Pracy na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej oraz innych fakultatywnych zadań realizowanych przez powiaty są ustalane przez zarząd województwa, według kryteriów określonych przez sejmik województwa, w ramach kwoty ustalonej i przyznanej przez ministra właściwego do spraw pracy. Określając kryteria, sejmik województwa powinien wziąć pod uwagę w szczególności: 1) liczbę bezrobotnych; 2) stopę bezrobocia; 3) strukturę bezrobocia; 4) kwoty środków Funduszu Pracy przeznaczone w powiecie na realizację projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego; 5) efektywność działań urzędów pracy na rzecz aktywizacji bezrobotnych.

W kontekście analizowanej ustawy o promocji zatrudnienia istotna jest znajomość i zrozumienie lokalnych uwarunkowań. Pozwala ona bowiem, na podejmowanie działań, które będą łagodzić proces postępującej transformacji pod kątem wyzwań społecznych oraz rynku pracy, potrzeb przedsiębiorstw ale także samorządów lokalnych, których dotyczy transformacja. Jak wskazano wyżej lokalne problemy i wyzwania jakie stawia postępująca transformacja, przeplatają się i wzajemnie na siebie wpływają.

Omawiana ustawa o promocji zatrudnienia w art. 66c, daje marszałkowi województwa możliwość inicjowania programów regionalnych. Programy regionalne mogą być inicjowane na wniosek starostów, wojewódzkiej rady rynku pracy albo wojewódzkiej rady dialogu społecznego. Program regionalny jest inicjowany na

54 https://funduszeue.slaskie.pl/czytaj/dowiedz_sie_wiecej_wup_070824;

podstawie diagnozy sytuacji na rynku pracy dokonanej na podstawie analiz i prognoz dotyczących w szczególności: a) sytuacji bezrobotnych na rynkach pracy województwa, powiatów i gmin; b) zapotrzebowania pracodawców na kwalifikacje na regionalnym rynku pracy; c) mobilności siły roboczej. Program regionalny obejmuje co najmniej jeden z priorytetów przyjętych do realizacji w ramach regionalnego planu działań na rzecz zatrudnienia, zgodny z priorytetami polityki państwa w dziedzinie rynku pracy przedstawionymi w Krajowym Planie Działań. Program regionalny jest realizowany przez wojewódzki urząd pracy w porozumieniu z powiatowymi urzędami pracy. Na podstawie diagnozy sytuacji na rynku pracy wojewódzki urząd pracy określa grupy bezrobotnych, dla których jest konieczne przygotowanie programu regionalnego, oraz dokonuje wyboru powiatów o najwyższym udziale tych bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w powiecie. Wojewódzki urząd pracy przekazuje powiatowym urzędом pracy przewidzianym do udziału w programie regionalnym założenia programu regionalnego, obejmujące w szczególności: a) diagnozę sytuacji na wojewódzkim rynku pracy, z uwzględnieniem sytuacji w poszczególnych powiatach i gminach; b) wykaz powiatów proponowanych do objęcia programem regionalnym; c) proponowaną: liczbę i strukturę uczestników programu regionalnego w poszczególnych powiatach, wysokość środków Funduszu Pracy w przeliczeniu na jednego uczestnika programu regionalnego, wysokość środków Funduszu Pracy dla poszczególnych powiatów; oczekiwane wskaźniki efektywności programu regionalnego dla poszczególnych powiatów. Po akceptacji założeń programu regionalnego przez starostę powiatowy urząd pracy przygotowuje propozycję działań, którymi zostaną objęci uczestnicy programu regionalnego w powiecie. Wojewódzki urząd pracy we współpracy z powiatowym urzędem pracy: 1) uzgadnia zakres działań, którymi zostaną objęci uczestnicy programu regionalnego, oraz przewidywane wskaźniki efektywności programu regionalnego dla powiatu; 2) dokonuje analizy czynników mogących wpłynąć negatywnie na efektywność programu regionalnego w powiecie oraz uzgadnia propozycję działań niezbędnych do podjęcia w przypadku wystąpienia zagrożenia realizacji programu regionalnego w powiecie. Podstawą wdrożenia programu regionalnego jest porozumienie zawarte pomiędzy wojewódzkim urzędem pracy a powiatowymi urzędami pracy, które określa w szczególności: 1) wykaz powiatów, na których

terenie będzie realizowany program regionalny, i uzasadnienie wyboru tych powiatów; 2) liczbę i strukturę uczestników programu regionalnego, ogółem i odrębnie dla poszczególnych powiatów; 3) zakres działań planowanych do realizacji w ramach programu regionalnego w poszczególnych powiatach; 4) koszt programu regionalnego, ogółem i odrębnie dla poszczególnych powiatów oraz źródła finansowania; 5) wskaźniki efektywności, ogółem dla programu regionalnego i odrębnie dla poszczególnych powiatów; 6) czynniki mogące wpłynąć negatywnie na efektywność programu regionalnego oraz działania niezbędne do podjęcia w przypadku wystąpienia zagrożenia realizacji programu regionalnego. Programy regionalne są finansowane ze środków Funduszu Pracy, o których mowa w art. 109 ust. 2a, oraz mogą być wspierane innymi środkami. Marszałek województwa monitoruje realizację programu regionalnego w poszczególnych powiatach, w tym wdrażanie działań niezbędnych do podjęcia w przypadku wystąpienia zagrożenia realizacji programu regionalnego.

Ze względu na postępującą transformację energetyczną, i konieczność odchodzenia od konwencjonalnych źródeł energii na rzecz nowych gałęzi przemysłu, istotne jest, że zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia, w przypadku wydawania opinii o zasadności kształcenia w danym zawodzie zgodnie z potrzebami rynku pracy przez wojewódzką radę rynku pracy, marszałek województwa zaprasza do udziału w posiedzeniu wojewódzkiej rady rynku pracy: przedstawiciela pracodawców, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego, innej organizacji gospodarczej, stowarzyszenia lub samorządu zawodowego, lub sektorowej rady do spraw kompetencji, właściwych dla opiniowanego zawodu, dyrektora szkoły występującego o wydanie opinii o zasadności kształcenia w danym zawodzie zgodnie z potrzebami rynku pracy, przedstawiciela organu prowadzącego szkołę, której dyrektor wystąpił o wydanie opinii o zasadności kształcenia w danym zawodzie zgodnie z potrzebami rynku pracy, przedstawiciela kuratora oświaty, przedstawiciela właściwej miejscowo powiatowej rady rynku pracy ze względu na siedzibę szkoły, która wystąpiła o wydanie opinii o zasadności kształcenia w danym zawodzie zgodnie z potrzebami rynku pracy. Udział przedstawiciela pracodawców, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego, innej organizacji gospodarczej w

opiniowaniu zasadności kształcenia w danym zawodzie zgodnie z potrzebami rynku pracy jest formą wsparcia w procesie postępującej transformacji. Pozwala na kształcenie przyszłych pracowników w zawodach, których potrzebuje rynek, co pozytywnie wpłynie na proces transformacji. Należy też zauważyć, że w skład wojewódzkiej rady rynku pracy wchodzi osoba powoływana przez marszałka województwa spośród działających na terenie województwa wojewódzkich struktur każdej organizacji związkowej i organizacji pracodawców, reprezentatywnych w rozumieniu ustawy o Radzie Dialogu Społecznego, społeczno-zawodowych organizacji rolników, w tym związków zawodowych rolników indywidualnych i izb rolniczych oraz organizacji pozarządowych zajmujących się statutowo problematyką rynku pracy.

4 ANEKS 1 – WYKAZ MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

Źródła unijne

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz.U. UE. L 231, s. 159 ze zm.)
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz. U. UE L 231, s. 60)
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylającego rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 (Dz. Urz. UE L 231 s. 21 ze zm.)
4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (Dz. U. UE L 231 s. 1 ze zm.)
5. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego (Dz. U. UE L 231, s. 94)
6. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z 11.07.2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i

- uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz.U. UE L 210, s. 25, ze zm.)
7. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. UE L 57 poz. 17)
 8. Rozporządzenie Parlamentu europejskiego i Rady (UE) 2023/955 z dnia 10 maja 2023 r. w sprawie ustanowienia Społecznego Funduszu Klimatycznego i zmieniające rozporządzenie (UE) 2021/1060 (Dz.U. UE L 130, s. 1 ze zm.)
 9. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (EU) 2015/652 oraz uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 (tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U. UE L 328, s. 1)
 10. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Europejski Zielony Ład, COM/2019/640 *final* z 11.12.2019 r.;
 11. Porozumienie paryskie do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r., przyjęte w Paryżu dnia 12 grudnia 2015 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 36);
 12. Rozporządzenie Komisji (UE) 2023/2831 z dnia 13 grudnia 2023 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (Dz. U. UE L z 15.12.2023 r.)
 13. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1221/2009 z dnia 25 listopada 2009r. w sprawie dobrowolnego udziału organizacji w systemie ekozarządzania i audytu we Wspólnocie (EMAS), uchylające rozporządzenie (WE) nr 761/2001 oraz decyzje Komisji 2001/681/WE i 2006/193/WE (Dz.U. UE L. z 2009 r. Nr 342, s. 1 ze zm.):

14. Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz. U. UE L 187 ze zm.)
15. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych (Dz.U. UE L 317, s. 35, z ze zm.)

Źródła krajowe

16. ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz.U. Nr 96 poz. 603 ze zm.)
17. ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 566)
18. ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz.U. poz. 1079)
19. ustawa z dnia 4 listopada 2022 r. o Centralnym Azylu dla Zwierząt (Dz.U. poz. 2375)
20. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1270 ze zm.)
21. ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 324 ze zm.)
22. ustawa z dnia 15 maja 2024 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 862)
23. ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1378 ze zm.)
24. ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 609)
25. ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 356)

- 26.ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 571 ze zm.)
- 27.ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 702)
- 28.ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (t.j. Dz.U. 2023 r. poz. 2778 ze zm.)
- 29.ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisk (Dz.U. z 2024 r. poz. 1112).
- 30.ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54 ze zm.)
- 31.ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1478 ze zm.)
- 32.ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.);
- 33.ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2024 r. poz. 54 ze zm.)
- 34.ustawa z dnia 16 czerwca 2023 r. o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych (Dz.U. poz. 1719)
- 35.ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1637)
- 36.ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1587 ze zm.)
- 37.ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 226 ze zm.)
- 38.ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 232 ze zm.)
- 39.ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 475 ze zm.)
- 40.ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2232 ze zm.).

41. ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 ze zm.)
42. ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o Funduszu Transformacji Województwa Śląskiego Spółce Akcyjnej (Dz.U. poz. 203)
43. rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 17.04.2024 r. w sprawie udzielania pomocy *de minimis* w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz. U. poz. 598)
44. rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 28 grudnia 2023 r. w sprawie udzielania pomocy inwestycyjnej na ochronę środowiska, w tym obniżenie emisyjności, w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. z 2024 r. poz. 4)
45. rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 18 stycznia 2024 r. w sprawie udzielania pomocy inwestycyjnej na infrastrukturę ładowania lub tankowania, zakup pojazdów ekologicznie czystych lub bezemisyjnych oraz na doposażenie pojazdów w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. poz. 89)
46. rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych (Dz.U. poz. 1159)
47. rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie udzielania pomocy inwestycyjnej na infrastrukturę energetyczną w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. z 2023 r. poz. 2763)
48. rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 grudnia 2023 r. w sprawie udzielania pomocy publicznej na inwestycje w źródła ciepła w systemach ciepłowniczych w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. poz. 2761)
49. rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 7 grudnia 2023 r. w sprawie udzielania pomocy inwestycyjnej na efektywne gospodarowanie zasobami i wspieranie przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. poz. 2664)

50. rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 20 października 2023 r. w sprawie udzielania pomocy dla klastrów innowacyjnych w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. poz. 2321)
51. rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 27.09.2023 r. w sprawie udzielania pomocy inwestycyjnej na infrastrukturę testowo-doświadczalną w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. poz. 2146)
52. rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 28.07.2023 r. w sprawie udzielania pomocy szkoleniowej w zakresie celu polityki CP1 oraz celu szczegółowego Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz. U. poz. 1649)
53. rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 12 lipca 2023 r. w sprawie udzielania pomocy na wspieranie innowacyjności oraz na innowacje procesowe i organizacyjne w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz. U. poz. 1487)
54. rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 7 października 2022 r. w sprawie udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach celu polityki CP1 w zakresie wzmocnienia trwałego wzrostu i konkurencyjności mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców oraz tworzenia miejsc pracy w mikroprzedsiębiorstwach, małych i średnich przedsiębiorstwach, w tym poprzez inwestycje produkcyjne w ramach regionalnych programów na lata 2021-2027 (Dz.U. poz. 2150)
55. rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 11 października 2022 r. w sprawie udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach programów regionalnych na lata 2021-2027 (Dz.U. poz. 2743)

Źródła regionalne

56. uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr VI/24/1/2020 z dnia 19 października 2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

57. uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego Nr VI/21/12/2020 z dnia 22 czerwca 2020 r. w sprawie przyjęcia „Programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego”
58. uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego Nr V/37/7/2017 z dnia 24 kwietnia 2017 r. w sprawie przyjęcia „Planu gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2016-2022,
59. Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2023-2028, projekt
60. uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego Nr VI/62/8/2023 z dnia 20 listopada 2023 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji „Programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego” przyjętego uchwałą Nr VI/21/12/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 22 czerwca 2020 r.
61. uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego Nr V/36/1/2017 z dnia 7 kwietnia 2017r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa śląskiego ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw,
62. uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego Nr VII/3/4/2024 z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie przyjęcia „Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa śląskiego”
63. Polityka gospodarki niskoemisyjnej dla województwa śląskiego. Regionalna polityka energetyczna do roku 2030 - dokument przyjęty Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 2873/194/VI/2020 z dnia 9 grudnia 2020 r.,
64. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego 2030 – Inteligentne Śląskie przyjęta przez Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 1554/246/VI/2021 z dnia 30 czerwca 2021 r.
65. Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030 przyjęta przez Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą nr VI/25/1/2020 z dnia 16 listopada 2020 r.
66. Regionalna Polityka Miejska Województwa Śląskiego przyjęta przez Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 2703/297/VI/2021 z dnia 15 grudnia 2021 r.

67. Regionalna Polityka Rewitalizacji Województwa Śląskiego przyjęta przez Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 2327/383/VI/2022 z dnia 21 grudnia 2022 r.
68. Regionalny Plan Transportowy dla Województwa Śląskiego przyjęty przez Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 209/484/VI/2024 z dnia 30 stycznia 2024 r.
69. Program Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2019-2030 przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego nr 1902/63/VII/2019 z dnia 21.08.2019 r.
70. Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego Nr 2326/383/VI/2022 z dnia 21 grudnia 2022 r.
71. Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 - Program regionalny dla województwa śląskiego na lata 2021-2027, zaakceptowany decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej nr C(2022)9041 z 5 grudnia 2022 r. i przyjęty przez Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 2267/382/VI/2022 z 15 grudnia 2022 r.
72. Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, którego aktualizacja została zatwierdzona uchwałą Zarząd Województwa Śląskiego nr 129/5/VII/2024 z dnia 29 maja 2024 r.
73. Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce zatwierdzona decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej nr C(2022)4640 z dnia 30 czerwca 2022 r.;
74. Kontrakt programowy dla Województwa Śląskiego przyjęty przez zarząd województwa 27 czerwca 2022 r. uchwałą nr 1132/342/VI/2022, zmieniony aneksami nr 1,2 i 3